

Dr. Varga Ildikó¹

„És a muzsika, a mi családi szakmánk díszé, becsülete.”

A Szigriszt-Poldini-Agócsy-Horváth muzsikuscsaládról, és a Kodály-koncepció gyakorlati megvalósításának első, úttörő, pécsi lépéseiről.

Ajánlás:

Tanulmányomat szeretettel ajánlom Horváth Gyuláné Agócsy Erikának, akinek pótolhatatlan segítsége, és feltétel nélküli odaadása nélkül ez az írás nem születhetett volna meg.

A tanulmányhoz tartozó, 60 képből készült videó megtekinthető itt:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZK3Gpbsl9UU>

A legtöbb ember azért él, hogy nyomot hagyjon maga után, néhányan, a kevesek pedig „csak” teszik a dolgukat hitük szerint, többnyire arra való tekintet nélkül, hogy ez vajon milyen visszhangot kelt, vagy egyáltalán visszhangot kelt-e az őket körülvevő szűkebb és tágabb környezetben. Félreértés ne essék: valószínűleg minden ember sikerorientált. De vannak fontosabb parancsok is az életben, mint az, hogy megfeleljünk másoknak. S ha valaki úgy él, hogy kulturális, szellemi, vagy épp művészi „lábnyoma”, hitének, munkájának, erőfeszítéseinek, rátermettségének és elkötelezettségének köszönhetően marad ránk, akkor értékes jelet hagyott maga után. Ez utóbbi megállapítás azonban, úgy, mint a közhelyesek általában, csupán félig igaz.

Ki tudja, hol lennének ma Johann Sebastian Bach művei Mendelssohn elkötelezettsége, tudása, és a német templomi muzsika felélesztéséért tett fáradozásai nélkül, ki mondhatja meg, Richard Wagner ekkora „ikonná” vált volna-e, ha nincs Liszt Ferenc, és a sok fáradhatatlan, elszánt, és elhivatott pályatárs. Mert a munka, önmagában, már sok-sok évszázada sem volt elég. Szócsövek, közvetítők kellettek. Olyanok, akik a régi tudást a kortárs, és az újabb nemzedékekre örökítik át.

E tanulmány megemlékezni és tudatni akar, elkötelezetten, és elszántan. Mert kell, hogy a jelen, és következő nemzedékek se felejtse. Kell, hogy a muzsika valóban dísz, becsület, és valódi szakma legyen.

A tanulmány címében Agócsy László unokájának, Horváth Csabának írt sorai szerepelnek, amelyek pontos idézete a következő:

„És a muzsika, a mi családi szakmánk díszé, becsülete. Csak komolyan szabad venni – akár annak, aki tanít, akár annak aki tanul.”²

Agócsy László szavai ma tán még fontosabbak, mint voltak valaha. A mai kor, és annak történelmi, társadalmi, szociológiai, és egyéb körülményei ugyanis pont a zene becsületét és értékét kérdőjelezzik meg, és annak komolyan vételét teszik nehézkessé. De erről később. Ismerkedjenek meg előbb a tanulmány főszereplőivel.

Az első szereplő a Szigriszt család, ami Agócsy László felesége: Szigriszt Mária Valéria révén kapcsolódik a dinasztiahoz. Agócsy László feleségének édesapja: Szigriszt István, a Pécsi Dalárda egyik alapítójának,³ Szigriszt Józsefnek unokájaként látta meg a napvilágot. Szigriszt József (1822-1907) nem csupán a Pécsi Dalárda⁴ alapításánál bábáskodott.⁵ Megzenésítette a Dalárda jelmondatát,⁶ amit Schulz József írt: „Édes hazánk, kedves dalunk: Érted élünk, érted halunk.”, de Kisdedóvót (Jótekonny Nőegylet Kisdedóvója, Belvárosi Magánóvoda) is alapított Pécsen 1860-ban. Az intézmény a város harmadik magánóvodájaként működött. Benne nem csak az óvodásoknak adtak tánc és illemórát,

hanem – csekély díjazás ellenében – az 5-9 éveseknek is. A Pécsi Jótékony Nőegylet 1879-ben új kisdédóvót építtetett és nyitott meg, melynek vezetésére Szigriszt Józsefet kérték fel, aki vezetői tanfolyam (dajkaképző) tartására is engedélyt kapott. Ezeken évente átlagosan tíz nő szerzett végzettséget és oklevelet. Szigriszt József mindemellett a Pécsi Dalárdában sem hanyagolta el munkáját: 1862-71-ig levéltárnokként, 1871-ben és 1872 és 1879 között alelnökként, 1880-tól pedig tiszteletbeli alelnökként dolgozott ott.⁷

A dalárdák alapítása és működtetése több volt holmi lokális aktivitásnál. Létük akkoriban, és 1880 után is nagy jelentőséggel bírt. Fontos szerepük volt a magyar nemzeti zene fejlődésében, és egyben első lépcsőfokai lehettek a későbbiekben kialakuló és virágzó magyar kórusmozgalomnak is.⁸ Az egyletek munkájának jelentőségét mutathatja, hogy 1895. április 20-án a Zenekedvelők Egyesületének Zenekara (mintegy 80 fővel), a Pécsi Dalárda (35 fővel), és egy 30 fős női kar, Löhr Vilmos vezényletével a *Tannhäuser Bevonulási induló-ját* (*A vendégek bevonulása, II. felv.*) mutatta be Pécsett, amely önálló műsorszámként vidéki ősbemutatónak volt számítható.⁹

Agócsy László apósának édesapja: Szigriszt Lajos folytatta apja: Szigriszt József patrióta munkáját. Segélyegyletek tevékenységében vett részt, szívesen turistáskodott, több cikke is megjelent.¹⁰ Az 1891. április 30-án alapított Mecsek Egyesület tagja volt, sőt egy kőkeresztet

is felállíttatott a Misina tető közelében 1910-ben, ahonnan fehér turistaút vezetett fel a János kilátóhoz. A Mecsek „Egylet” létrejötte nem csupán természetvédelmi, hanem nevelési célokat is szolgált:

„Az Egylet célja: a tagjai turistáskodásának irányítása, elősegítése, és a gondolkodás arról, hogy a tagok sporttevékenysége az ifjúság honvédelmi nevelésének és a helyes jellem nevelésnek célkitűzéseit érvényre juttassa megalkuvás nélküli nemzeti és keresztény szellem fenntartását és megerősítését szolgálja.”¹¹

Az „Isten-Haza-Család” jelmondat szellemében – amely a későbbiekben az Agócsy és a Horváth család jelmondatává is vált – Szigriszt Lajos gyermekei közül ketten is a pécsi Magyar Királyi Zrínyi Miklós Honvéd Gyalogsági Hadapródiskola növendékei lettek. Szigriszt Jenő az 1906-os, Szigriszt László (később Ury) pedig az 1907-es évfolyamban végzett. Szigriszt István, a harmadik gyermek is katonatiszt lett,¹² testvére: Simonyi (szül.: Szigriszt) „Palika” (Paula) színésznőként dolgozott. Szigriszt István és Scheider Mária lánya: Szigriszt Mária Valéria, Agócsy László felesége, örökölte elődei kiváló zenei érzékét, szívesen, és szépen zongorázott.¹³ S bár muzsikus nem lett, neveltetése, és a családi alapelvek, azaz a hit, a patriotizmus, a család központi szerepe, a zene, az éneklés, és a természet szeretete bizonyosan meghatározták párválasztását.

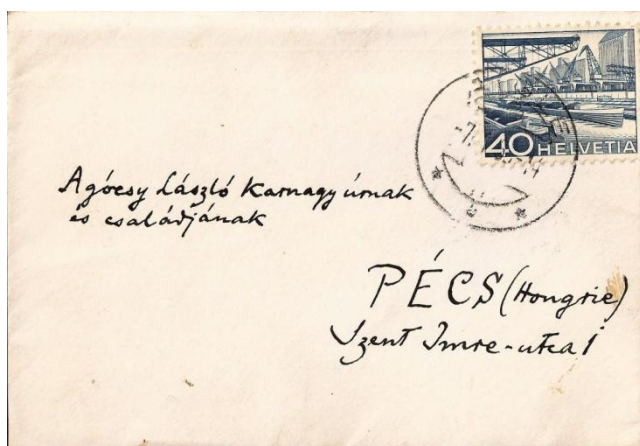
A Szigriszt család rokonságához tartoztak a Poldiniak. Közülük is a legismertebb, ill. a jelen történet szempontjából legfontosabb Poldini Ede volt. Poldini Ede (Pest, 1869. június 13. – Bergeroc, Vevey, Svájc, 1957. június 28.) zongoraművész, zeneszerző, karmester, Olaszhonból áttelepült iparosok sarjaként látta meg a napvilágot, ám – többek között anyai nagyanja révén, aki Pest város kórusfelügyelője volt – hamar kapcsolatba került a zenével. Zongorázni tanult, egy legenda szerint még Liszt Ferencnek is előjátszott, ám nem Liszt, hanem Tomka István tanítványa lett. A zongora mellett megtanult hegedűn, klarinéton és kürtön is játszani. Zeneszerzést Eusebius Mandyczewski-nél tanult később Bécsben, ahol Julius Epstein és Felix Rosenthal zongoranövendéke is volt, sőt bírta Johannes Brahms támogatását is. Első kórusművét tizenöt éves korában komponálta, majd 1892-ben, a Bajza József szövegére írt *Ébresztő* című férfikari művével első díjat nyert a Pécsi Dalárverseny

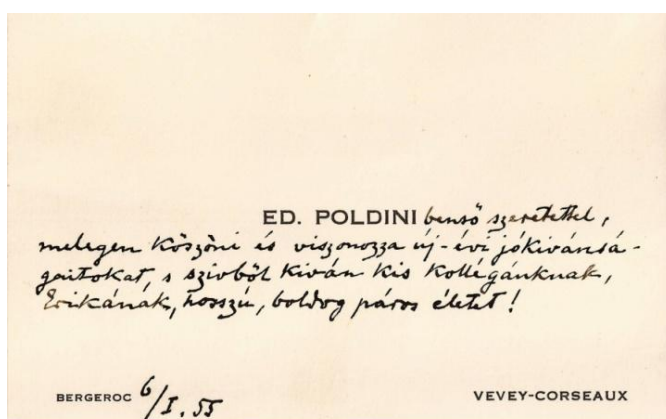
Poldini Ede (1869-1957)

pályázatán. Nem csak ez a szál fűzte Poldinit Pécshez. Többször meglátogatta Kerner Istvánt¹⁴ (Máriakéménd, 1867. április 5. – Budapest, 1929. augusztus 27.) ott, aki sorkatonai szolgálatát teljesítette a városban. Kerner később elismert karmesterré és zeneszerzővé vált, s a német-repertoár avatott gondozója, ezen belül Wagner operáinak, zenedrámáinak hiteles tolmácsolója lett. A *Neues Politisches Volksblatt* egyszer egyenesen a legjobb Wagner-karmesterek egyikének nevezte.

Agócsy László természetesen tisztában volt a Poldini-rokonsággal, hisz Poldini Edével több levelet is váltottak, így nem volt véletlen, hogy 1937. február 7-én Poldini Ede-Várady Antal: *Vadrózsa* című tündérvjátékát adták elő a Pécsi Legényegylet tagjai Agócsy László vezényletével és kíséretével egy összeövetelükön, majd a Szeráfi Kórus 1939. évi farsangi műsoros teaestjén, február 5-én Poldini-Várady: *Hamupipőké*-jét láthatta-hallhatta a karnagy vezényletével és betanításában a nagydíjazott.¹⁵

Poldini Ede újévi-escüvői üdvözlő-kártyájának borítéka.
Keltetés: 1955. január 6.

Poldini Ede újévi-escüvői üdvözlő-kártyája.
Keltetés: 1955. január 6.
A küldés helye: Bergeroc, Vevey-Corseaux, Svájc.
Az érkezés helye: Pécs.
Az üdvözlő keltetése szerint Agócsy László egy újévi üdvözlőben írt lánya: Agócsy Erika 1955. júniusi, várható esküvőjéről.
Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

Poldini Ede 1908-ban, már több bemutatóval a háta mögött, Svájcba költözött. Bár távol élt, nem szakadt meg a kapcsolata a magyar közönséggel. A magyar államtól 1935-ben és 1948-ban is kapott kitüntetést.¹⁶

Az előbbi újévi-esküvői üdvözlőn kívül sajnos nem maradt ránk egyéb relikvia Poldini Ede és Agócsy László levelezéséből. Ellenben sok olyan, pótolhatatlan dokumentum áll rendelkezésünkre – főként Agócsy Erika jóvoltából – amelyek segítségével méltó emléket állíthatunk egy kiváló muzsikusnak, tanárnak, és zeneszerzőnek.

Agócsy László (Szeged, 1906. február 27. – Pécs, 1993. február 7.) a szegedi Felhő utca 4. számú házában született Agócsy István¹⁷ MÁV alkalmazott, és Szakáll Ida első gyermekeként. Születése után nem sokkal szabómester nagyapjához került, akik beírták a móravárosi óvodába, s ott hamar tekintélyt szerzett magának tiszta, erős hangú éneklésével. Az elemi iskola első két osztályát Szegeden végezte, majd 1915-ben Horgosra költözött. A zeneiskolában zongorázni tanult, zeneszerzésre és elméletre Hans Koessler egyik tanítványa: König (Király) Péter (Rosegg, Stájerország, 1870. – Szeged, 1940.) oktatta. König Péter zeneszerzői munkássága, nagy tudása, s az általa képviselt akadémikus-romantikus stílus Agócsy László egész életére és munkásságára nagy hatással volt. S lévén Juhász Mária, Juhász Gyula húga König felesége volt, Agócsy gyakran látta a zeneiskola folyosóján „kalandozni” a költőt.

„A következő évben a kegyesrendiek vezetése alatt álló Dugonics András főgimnáziumba írtak be a szüleim, ahol azonnal jelentkeztem az énekkarba. A piarista gimnázium tanulói minden reggel misére jártak a régi szent Dömötör templomba, ahol az énekkar énekelt és egy kiválasztott diák orgonált. Nagyon boldoggá tett, hogy VI-os koromtól én lehettem az orgonista. Rendkívül sokat tanultam az orgonálás és karvezetés terén König Pétertől, aki később a fogadalmi templom orgonistája lett. Tőle lestem el az orgonálás fogásait, a regisztrálást, a kíséretet.”¹⁸

Amikor hatodikos gimnazista lett, a MÁV Nevelő-, és Tápintézet felügyelőjeként alakított az intézményben egy énekkart. Ebben főként cserkészdalokat énekeltek, de csak addig, amíg meg nem jelentek nyomtatásban az első cserkész népdalfüzetek. Agócsyra persze hatottak a cserkészdalok is, két dala: a *Forrjon össze dalban ajkunk* és a *Zúgnak a tárnák, búgnak a gyárak* a cserkészfüzetek egyikébe be is került. Baráti köréhez ekkoriban Rózsa Andor és Tibor is hozzátartoztak, akiknek édesanyja Kodály Zoltán nővére volt. Egy közös házi muzsikálás alkalmával lelt rá náluk Kodály kézirat *Ave Mariá*-jára. Valószínűleg ekkor találkozott először Kodály művészetével.

A gimnázium elvégzése után, szülei kívánságára beiratkozott a szegedi egyetem jogi karára, de mivel zenészi, énektanári, esetleg kántori pályáról álmodozott, érettségi után elvégezte a kántorképzőt, megalapította a szegedi egyetemi kórust, és 1926 januárjában egri kántornak jelentkezett. A pályázaton ugyan nem őt választották, de nem adta fel, és szülei nehezen megkapott beleegyezésével a pécsi Ferences plébániatemplom által meghirdetett kántori állásra jelentkezett. A kántorválasztás 1926. április 27-én zajlott le. Az, hogy ki tölti be a Ferences plébániatemplom kántori posztját, sarkalatos kérdés lehetett akkoriban, mivel az eseményekről a *Dunántúl* 1926. április 29-i számában, viszonylag hosszú cikkben számolt be.¹⁹ Igen komoly bizottság előtt tett tanúságot Agócsy László tudásáról. Az elbírálók Schütták József tanácsnok, Schaurek Rafael dr., egyetemi tanár, Lajos Gyula pápai kamarás, a székesegyházi énekiskola igazgatója, Vadas Gábor orgonaművész, városi zeneiskolai tanár, Horváth Mihály (Miska), a Pius főgimnázium zenetanára, Dudás Géza és Petrovics István kántorok, Oberten Odilo, a plébánia adminisztrátora, és az

Agócsy László (1906-1993)

alakulóban lévő egyházközség részéről Fesztl Nándor táblabíró és Retter Dezső igazgató-tanító voltak.²⁰ A szavazatok egyöntetűen Agócsy László mellett szóltak, s miután májusban a város is rábólintott a kinevezésre, a karnagy egy éves, ideiglenes szerződést kapott.

Pécsre érkezvén nem csak kántori, hanem tanári állás is fogadta. A Polgári Fiúiskola (Pécsi Városi Polgári Fiúiskola) tanára lett, ahol – valószínűleg az egyetlen iskolaként az országban – rendszeres, a tanrendbe iktatott karénekórák voltak. Mivel mintegy ötszáz diák koptatta az intézmény padjait, igen szép hangú kórust sikerült ott kialakítani. Mindeközben cserkész-tevékenységét is folytatta tovább, s az intézmény cserkészcsapatának új indulót komponált: Agócsy-Ormos: *Csapatinduló*, amelyet 1927. december 4-től, a bemutató napjától kezdve minden jeles alkalomkor elénekelték. Tanári munkája során hamar szembesülnie kellett a tankönyvek hiányosságaival, a „rég” (1927 előtti) ének tankönyvekben ugyanis népdalok egyáltalán nem szerepeltek. Kivételt a Harmat Arthúr-Karvaly Viktor-féle *Magyar fiúk nótáskönyve*²¹ képezett, amelyben már voltak népdalok, igaz megváltoztatott szöveggel, mivel egy „polgárista”, vagy gimnazista növendék semmiféle frivol dologról nem énekelhetett.

Nem csak a megfelelő tankönyvekben volt akkoriban hiány. A használatos kórusirodalom gyermekkori művekben sem bővelkedett, amiből adódóan leginkább átiratok szerepeltek a kórusok programján. Így esett, hogy 1927. május 15-én, a Pécsi Nemzeti Színházban, a Pécsi Dalárda emlékestjén, amelyet az „egylet” Hoffer Károly emlékére rendezett, szintén átiratok csendültek fel. Ekkor Agócsy László nem csak saját, „polgárista” kórusát, hanem a Kereskedelmi Fiúiskola és a Zrínyi Reálnevelő Intézet énekkarait is vezényelte, a korabeli sajtó tanúsága szerint nagy sikerrel. S bár a program – mai tudásunkkal nézve – nagyon „acélos” nem lehetett, mégis e naptól számítható az Éneklő Ifjúság mozgalom, amely Agócsy László kezdeményezésére indult el. Az est emlékére a tenger habjaiból kilépő Arion szobrot kapott minden résztvevő kórus, amely szobrokból az egyik ma is Horváth Gyuláné Agócsy Erika tulajdonában van.²² A mozgalom elindulásának ötvenedik évfordulóján Pécs megyei város kórusünnepet rendezett Pécsen, a Liszt Ferenc Hangversenyteremben. 1977. május 14-én és 15-én általános iskolai, és középiskolai énekkarok részvételével két koncertet adtak, amelyek közül a másodikon vezényelte a mozgalom elindítója: Agócsy László az egyesített énekkart, mikor is Kodály-Berzsenyi: *A magyarokhoz* című vegyes kari művét adták elő. A repertoár kérdése azonban a mozgalom alapításának időszakában, 1927-ben, sőt azután is, nehéz kérdés maradt.

„[...] 1929-ben a budapesti újságok hírt adtak Kodály gyermekkarairól, [...] Felutaztam az egyik hangversenyükre a Vigadóba. Az ott felhangzó gyermekkarok – a Lengyel László, a Süket sógor, a Villó – kinyilatkoztatásként hatottak rám. Pécsre hazatérve azonnal írtam Kodálynak. [...]”²³

Agócsy László levele Kodály Zoltánnak:

„Pécsi Városi Polgári Fiúiskola Igazgatósága

Méltóságos Tanár Úr!

A Magyar Dalosszövetség ezidei hangversenyén volt szerencsém hallani – nagyszerű előadásban – az Ön „Süket sógor” című eredeti zenei tréfáját.

Most azzal a merész kéréssel állok elő, hogy méltóztassék azt részemre elküldeni. 60 tagú gyermekkarom van, elég jó hanganyaggal. Heti 3 karénekóráim van, ezenkívül osztályonként egy.

Minden évben rendezünk itt ifjúsági dalünnepet, és az idei ünnepségre kizárólag magyar műveket veszünk elő.

Ezen szeretném ezt is előadni.

Kérésemet figyelmébe ajánlva, vagyok alázatos tisztelettel:

Pécsen, 1929. január 7-én.

Agócsy László
énektanár.”

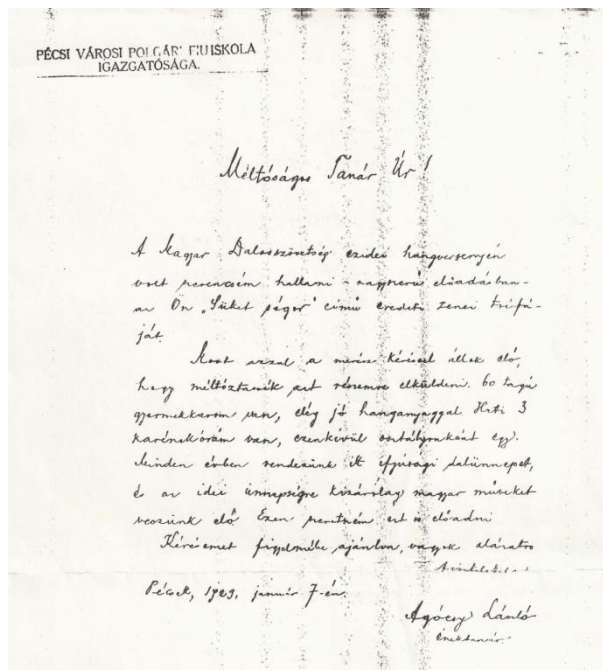
Kodály Zoltán válasza Agócsy László levelére:

„Igen tisztelt tanár úr!

B. soraira sajnálattal kell tudatnom, hogy a Süket sógort nem küldhetem el, felesleges kéziratom nincs belőle, újra leírni mikor megjelenés útján van, nem érdemes. Talán használhat valamit az eddig megjelentekből, vagy az 5 tantum ergóból, melynek egy példányát elküldetném.

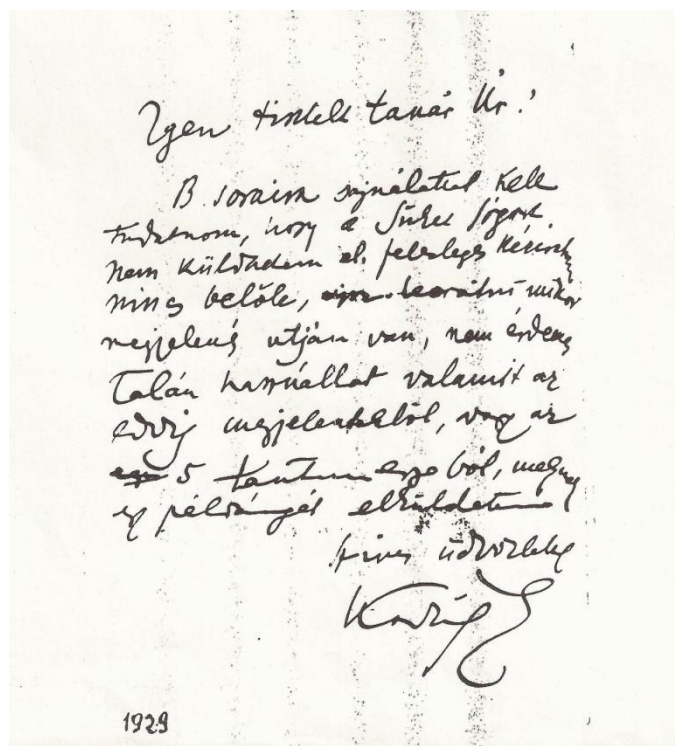
Szives üdvözzellett
Kodály Z”

1929

Agócsy László
Kodály Zoltánnak.

A levél kelte:
Pécs,
1929. január 7.

Kodály Zoltán
válasza
Agócsy László
levelére.

Kelt: Budapesten,
valamikor
1929.
januárjában,
esetleg január
után.

1929

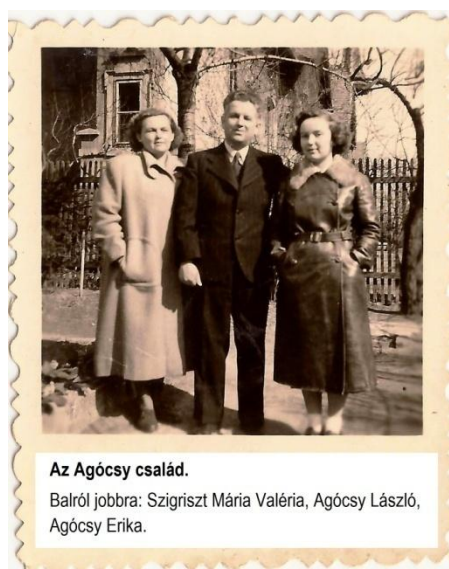
1929-ig, addig a nevezetes esztendőig, amikor Agócsy László és Kodály Zoltán kapcsolata hivatalosan is elkezdődött, még igen sok – Agócsy pályája szempontjából fontos – esemény történt. 1927. március 30-án oklevelet szerzett a Zeneművészeti Főiskolán, Budapesten, diplomájában a középiskolai énektanító megnevezés szerepelt, jogi tanulmányait diplomaszerezésének évében befejezte, 1928-tól a MÁV Ébredés Dalkör férfikar,²⁴ 1929-től pedig a Szeráfi Kórus²⁵ karnagya lett Pécssett, így ekkorra gyermek, férfi és vegyes kara egyaránt volt. Kórusaival sikert sikerre halmozott. „[...] Külön ki kell emelnünk a városi polgári fiúiskola általa vezetett, kitűnő hanganyagú, bámulatosan fegyelmezett énekkarát, [...]”²⁶ írta róluk egy kritika 1928-ban, a MÁV Ébredés Dalkör pedig 1930-ban egy hajdúszoboszlói versenyen aranyérmet, és Vándordíjat is nyert.²⁷

Ezekben az években Agócsy Lászlónak rendszeresen jelentek meg zenekritikái, beszámolói a pécsi *Dunántúl* című napilapban.²⁸ Akkoriban – a példa szerint – folytatódott az a 19. században kialakult gyakorlat, miszerint kritikákat gyakorló, pályán lévő muzsikuskok is írtak.²⁹

Járt Párizsban és Londonban (1926, 1928), részt vett a IV. *Finn-ugor konferencián* (1931),³⁰ és két magyar népdalt énekelt egy zeneiskolai hangversenyen Bartók és Kodály gyűjtéséből Pécssett. 1930. június 27-én, neve napján kedves kórusától, a Szeráfi Kórustól művészi kivitelű ébenfa pálcát kapott díszokmánnnyal,³¹ s ekkoriban esett, hogy a Pécsi Dalárda karnagyi posztjára is meghívták, amit fáradságos munkával emelt újra régi színvonalára. 1931-től legtöbbször a Szeráfi Kórossal koncertezett a karnagy, s ettől az évtől kezdve kezdett a Kodály kórusművek bemutatásába is. 1931-ben³² az *Öt tantum ergo*-t, a *Süket sógor*-t és a *Lengyel László*-t, 1932-ben pedig az *Isten kovácsa*-t és a *Villó*-t mutatták be Pécssett nagy sikerrel, majd a MÁV Ébredés Dalkör a *Kit kéne elvenni*, a *Karádi nóták*-at, a *Fölszállott a páva*-t, és a *Katonadal*-t is hamarosan a repertoárjára tűzte.

Az 1933-as év magánéleti és szakmai sikereket is bőven hozott. 1933. június 8-án megnősült. Nőül vette Szigriszt Mária Valériát, majd 1934. július 27-én megszületett Erika lányuk. A Pécsi Dalárda vezetéséről lemondott, de elvállalta a Pécsi Postatisztviselők Dalárdája vezetését (1934). 1933. június 3 és 11 között,³³ a Pécsi Ünnepi

Hét/Pécsi Ünnepi Játékok programsorozatban a pécsi Székesegyházi Énekiskola, a Pécsi Városi Polgári Fiúiskola énekkara, s persze még sok más közreműködő együtt mutatta be Gabriel Pierné: *Gyermekek keresztes hadjárata (La Croisade des Enfants)* című oratóriumát, szabad téren. Az, hogy a „polgáristák” együtt énekelhettek az „énekiskolások”-kal, nagy elismerés volt Agócsy László és gyermekkara számára. A fellépés olyan jól sikerült, hogy 1936-ban és ’38-ban Liszt: *Esztergomi misé*-jét is énekelhették az addig kissé lenézett „polgáristák” a Pécsi Szabadtéri Játékokon.

Az Agócsy család.

Balról jobbra: Szigriszt Mária Valéria, Agócsy László, Agócsy Erika.

„Lajos Gyula kanonok úrral, az énekiskola igazgatójával együtt tanítottuk be a kórusokat, köztük a Szeráfi Kórust nemcsak 1933-ban, hanem 1936-ban és 38-ban is. Lajos Gyulának volt akkoriban egy megcsodált orgonaharmóniuma, két manuállal, 19 játékkal és pedállal. Halála után én kaptam meg. A lakásomon van, Kodály tanár úr is játszott ezen az orgonaharmóniumon.”³⁴

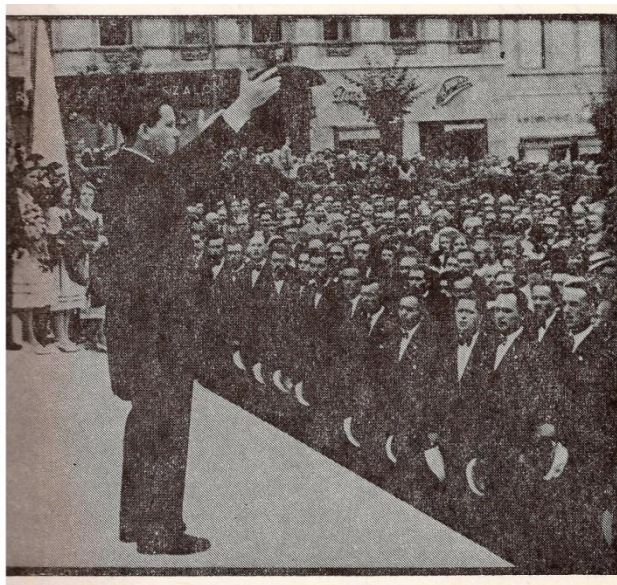
A Pécsi Ünnepi Hét/Pécsi Ünnepi Játékok ötlete valószínűleg Bartók Bélától származott, akiben egyetlen pécsi koncertje miatti pécsi tartózkodása alatt, 1923 októberében fogalmazódhatott meg az eszme, mikor a városban sétálván megpillantotta a Dóm teret. A Pécsi Ünnepi Hét egyébiránt országos érdeklődésre is számot tartott. A MÁV kedvezményes

jegyeket biztosított, s – bizonyára ennek köszönhetően is – az eseménysorozatnak mintegy 30 000 látogatója volt.³⁵

A Szeráfi Kórus közben egyre magasabb szinten folytatta munkáját. 1933-ban bemutatta Agócsy: *Mater glorificata* című vegyes karra írt, orgonakíséretes művét, 1934. június 30-án Agócsy László vezényletével koncertet adott Budapesten a Rádióban, 1936-ban a Szombathelyi Liszt Ferenc Dalosverseny Kormányzó-díjas csoportverseny győztese lett,³⁶ és megnyerte az ezüstérmes vegyes kari csoportban is az I. díjat. Sokfelé koncerteztek országszerte, s énekeltek 1934. június 3-án, Agócsy barátja: Sass Dezső *Szent Ferenc Naphimnuszá*-nak ősbemutatóján is. A kórust – fennállása alatt – két alkalommal, pl. 1934. december 30-án, Pécsen, Bárdos Lajos is vezényelte, akinek 1934-ben megjelent népének gyűjteményének, a *Harmonia Sacra*-nak szerkesztésében Agócsy is közreműködött. Két műve is helyet kapott a kötetben: a *Mondj szívem dalt*, és az *Ó Mária, drága név*.

„Jó barátságban voltam Bárdos Lajossal, Kertész Gyulával. Ők kerestek egy olyan énekkart, amellyel a Harmonia Sacra bemutatóját megszervezhetik. Én voltam olyan merész és bátor, és vállalkoztam énekkarommal, amely akkor jó állapotban volt, 60 taggal. Bárdos kijelölte azokat a műveket, amelyeket én betanítottam. Bárdos lejött Pécsre és 1934. december 30-án nagy sikerrel megrendeztük a ferences templomban az egyházzenei hangversenyt.”³⁷

1935 nyarán Agócsy, Wagner: *Mesterdalnokok* Toscanini-féle előadását hallgatta meg Salzburgban. Ott tartózkodása alatt készített vele dr. Tóth Aladár a Pesti Napló számára egy egész oldalas cikket, *A zenei évad fináléja vidéken* címmel. 1937-ben³⁸ a Budai Cecília kórus és a Szeráfi Kórus közös hangversenyéről írt a *Nemzeti Újság*: „(...) a budapesti vendégénekkar gyönyörű teljesítményéhez méltónak bizonyult a Szeráfi Kórus is, amely fiatal és tehetséges karmesterének, Agócsy Lászlónak vezetésével ugyancsak beállt az új magyar kóruskultúra előharcosai közé.” Ugyanerről az eseményről az *Esti Újság* is megemlékezett, a hangverseny két karnagyát: Bárdos Lajost és Agócsy Lászlót dicsérve.³⁹

Az egyesített férfikarokat
vezényelte:
Agócsy László.
(A karnagy, a kép
előterében, egyedül.)

Ünnepi Díszhangverseny. 1937. június 26., Pécs, Széchenyi tér.
A vasutas énekkarok országos találkozóján.

Még 1937-ben rendezték Pécsen a vasutas énekkarok országos találkozóját, amelynek díszhangversenye június 26-án volt a Széchenyi téren. A fesztivál apropója a MÁV Ébredés Dalkör jubileuma volt. A díszhangverseny egyesített kórusát Agócsy László vezényelte. 1938. június 25-én és

26-án Székesfehérváron, a XXV. Országos Dalversenyen, melyet a Magyar Dalos Egyesületek Országos Szövetsége rendezett, a Szeráfi Kórus énekelt az ünnepi díszhangversenyen, amit a Rádió is közvetített, s a MÁV Ébredés Dalkör az ezüstérmes férfikarok közül az I. díjat vitte haza. 1938-ban a Polgári Fiúiskola Kórusa Kodály: *Esti dalá*-t mutatta be a pécsieknek, a Szeráfi Kórus kulturális díjat kapott, és Agócsy Lászlót a Magyar Dalos Egyesületek Országos Szövetsége az országos művészi bizottság tagjává nevezte ki. S ahogyan a tanulmány címét adó idézet is utalhat rá: bizonyosan nem ez a cél vezérelte, Agócsy László 1935-38 körül országos hírnévre tett szert.

1938 januárjában⁴⁰ Fritz Jöde (1887-1970), az elismert német zenepedagógus tartott kurzust Budapesten, aki egy relatív szolmizáción alapuló tanítási módszert mutatott be. A Jöde módszerről az 1930-as évektől már tudott Kodály Zoltán, aki több alkalommal ki is küldte növendékeit, pl. Ádám Jenőt, Kerényi Györgyöt, és Veress Sándort Jödéhez tanulni, az ottani iskolarendszert tanulmányozni Saarbrückenbe, Berlinbe. A Jöde-metódus alaptételei: a népdalkultúra ápolása, a népdaléneklés fontossága, és a kézjelekről való éneklés, amelyet Jöde John Spencer Curwen (1816-1880) módszeréből származtatott, részben összezsengtek a kodályi alapelvekkel. Ezek nagy részét azonban Kodály, Jödétől függetlenül már kifejlesztette, művelte, ill. részben használta, pl. tanítványai körében 1935-től kezdve a Zeneakadémián.⁴¹ Fritz Jöde tanfolyama 1938. január 9-től 15-ig a Pedagógiai Szeminárium auditoriumában, a VIII. kerületi Mária-Terézia téren, Budapesten került megrendezésre. Agócsy László kereste az alkalmat, hogy az előadásokon részt vevő Kodály Zoltánnak személyesen is megköszönje a küldött kottákat, s végre megismerkedhessen egyik nagy példaképével. Jankovich Ferencet, a Dalosszövetség elnökét kérte meg arra, hogy mutassa be a mesternek, s Agócsy végre személyesen is kapcsolatba került második, nagy „ikon”-jával. Az 1940/41-es évek⁴² tán legjelentősebb eseménye a győri Országos Dalosverseny lehetett a karnagy és a Szeráfi Kórus számára, akik az „Aranyérmes csoport” I. díját hozták el. Nádor Tamás: *Agócsy László* c. esszéje-tanulmánya szerint a karnagy így számolt be a MÁV Ébredés Dalkör ottani szerepléséről:

„Mi a Karádi nótákat tüztük műsorunkra, talán ennek is köszönhető, hogy a díszhangversenyre jelöltek bennünket. A szabadtéri színpadon már az is izgalmat keltett bennem, hogy az első sorban megláttam Kodály Zoltánt és feleségét. Közben viharfellegek gyülekeztek az égen, a rádióközvetítést készítők pedig sürgettek, hogy énekeljünk még a vihar kitörése előtt. Kodály jelenléte, a vihar közeledte, úgy látszik, nagyon felizgatott, mert bizony gyors tempóban énekelünk. A vihar végül nem a fellegekből tört ki. A hangverseny után magához hívott Kodály, és jól megmosta a fejemet a „gyorsított” tempókért. Minden mentegetőzés hasztalan volt. A tanár úr azt válaszolta, hogyha a fellegekből kisbalták csapkodnak is a földre, akkor se változtassunk a tempón, mert megváltozik az előadott mű jellege, mondanivalója!”⁴³

1942. május 5-én, a rádió – a legfiatalabbaknak jegyzem meg, hogy akkoriban a Rádió többnyire két, budapesti csatornán sugárzott – Pécsi Napot tartott, ahol a „polgáristák” is szerepeltek. A közvetítést Kodály otthonában hallgatta az Agócsynak küldött, május 15-ére keltezett levelezőlap szövege szerint: „(...) csak a kezdő tempó volt kissé gyors, s emiatt a szöveg néhol alig érthető. Érdekelne, volt-e már alkalma kipróbálni az Énekeljünk tisztán gyakorlatait, és milyen eredménnyel?”⁴⁴

A májusi eseményeket megelőzően, április 26-án, Agócsy László ismét országos, és a magyar kultúrát is érintő jelentőségű esemény főszereplőjévé vált. Ekkor indult el Pécsen a *Zenélő Ifjúság* mozgalom, melynek alapításában Nyolczas Ipoly és Horváth Mihály és részt vettek. A hangversenyen jeles, fővárosi művészek léptek fel, de a nem csak ők muzsikáltak-énekeltek, hanem a közönség is.⁴⁵ (Talán érdemes megjegyezni, hogy az *Éneklő Ifjúság* folyóirat 1942. novemberi száma, II. évf., 3. szám, egész terjedelmében egy tavaszi, április 16-i hangverseny kapcsán íródott, amelyet Kodály Zoltán születésének 60. évfordulójának napján rendeztek.)⁴⁶ Agócsy László a második világháború alatt, 1943/44-ben⁴⁷ zeneelméletet és magyar népzenei tanított a pécsi egyetemen, ahol a Pécsi Egyetemi Énekkar vezetője is volt egy rövid ideig,

majd 1945-ben a Városi Zenekonzervatóriumba helyezték át. Itt már szolfézstanítással is foglalkozott, s mindeközben ötször még póttartalékos katonai szolgálatra is behívták.

1945-ben került közelebbi kapcsolatba a népdalgyűjtéssel Hegedüs Lajos nyelvész által, aki a Dunántúli Tudományos Intézet munkatársaként sok hangfelvételt készített a Baranyába áttelepült csángók és székelyek között. Mivel Hegedüs nem volt zenész, olyan embert keresett, aki ezeket a dallamokat le tudja jegyezni. Így találkozott Agócsyval, aki lekottázta és a Magyar Tudományos Akadémia népzene kutató csoportjához, Lajtha Lászlóhoz küldte fel a Hegedüs Lajos által gyűjtött dallamokat. Ezeket később terjesztette és publikálta is. Többségük az *Arra alá a Baranya szélén* című gyűjteményben, 37 közülük a középfokú *Szolfézs Példatár*-ban, néhányuk pedig Bárdos Lajos: *Gyöngyvirág*, és Hajdú Mihály: *Viola* című daloskönyvében jelent meg.

Visszatekintve nagyon meglepő és elgondolkodtató: vajon hogyan, honnan lehetett Agócsy Lászlónak ereje a második világháború kellős közepén a kultúra és művelődés ügyével ilyen mélységében és ekkora odaadással foglalkozni. Kimeríthetetlen tartalékai – ahogyan erről Erika lánya is beszámolt – a hitből, a haza, a család⁴⁸ és nem utolsósorban a zene szeretetéből fakadtak. Ő így vallott erről: „(...) A zene a legnagyobb boldogságot jelentette az életemben, s azt tartom, boldog, aki énekel, aki hallgatja, és az is, aki vezényelheti a dalolókat.”⁴⁹

Agócsy egyik zenei példaképe: Kodály Zoltán 1945 őszén Pécsre érkezett a város vezetőinek meghívására, és hogy kipihenje Budapest ostromának borzalmait.⁵⁰ Ott érte el Bartók halálhíre, ami mérhetetlenül lesújtotta. Október 22-én, lehetséges, hogy a világon elsőként, Pécs rendezett emlékhangversenyt Bartók emlékére, a pécsi Zenekedvelők Egyesülete részvételével,⁵¹ ám jóval az októberi esemény előtt, szeptember végén, mikor Kodály és felesége: Sándor Emma (Baja, 1863. március 17. – Budapest, 1958. november 22.) a Kabdebó villában, a Surányi út 46-os szám alatt ideiglenes pécsi otthonra leltek, Agócsy László, és a magyar zenetörténet szempontjából is fontos esemény történt.

„Mi, pécsi muzsikások tudtuk, hogy Kodályék városunkban vannak, de úgy gondoltuk, egy ideig nem zavarjuk.

Egyik délelőtt nagy meglepetésünkre Kodály tanár úr megjelent közöttünk, és feltette a kérdést: Miért nem vesszük igénybe a segítségét? Erre a bátorításra született meg az az ankét, amelyet a Dalosszövetség és a zenekonzervatórium hívott össze. A jelenlévők beszámoltak a város zenei életéről, a lehetőségekről, az éneklő-zenélő együttesekről, és főként az iskolai énektanításról. Kodály érdeklődéssel hallgatta a beszámolóinkat, majd előadta évek óta dédelgetett tervét: az új magyar zenei nevelésről. Úgy látta, a zenekonzervatórium tanári kara⁵² alkalmas arra, hogy terve szerint elindítsa ezt a zenei nevelést.

Szeptember végén 8-9 éves gyermekekből álló 3 csoporttal kezdtük el – Maros Rudolf, Weininger Margit és én – azt a tanítást, melynek minden lépését Kodály szemmel kísérte. Szinte naponta bejött az iskolába, beült óráinkra, irányított és figyelmeztetett bennünket. És énekelt a gyermekeknek, egyszer egy kis dallamot, máskor meg fűtyülve indított el egy szekvenciát, hogy a gyerekek folytassák azt. A kis előképzősök – mert már nevet is adott a zeneiskolát kezdő, még hangszert nem tanuló csoportnak, – minden félelem nélkül követték Kodály útmutatását.”⁵³

A Kodály-koncepció egyik gyakorlati eszközének, hosszas gondolkodás után, a relatív szolmizációt választották, amelyet Kodály és Agócsy főként Jöde professzor által ismert. Így ennek alkalmazásával indult el az érdemi munka. Kodály kijelentette, hogy azzal a csoporttal szemlélteti majd előadását, amelyik az órákon a legügyesebb. 1945. október 27-én az akkori Notre Dame zárda, a mai Leőwey Klára Gimnázium nagytermében zajlott le a történelmi jelentőségű esemény, amelyen Agócsy László előképzős csoportja „illusztrálta”. ill. bemutatta Kodály elképzeléseit. A csoport tagja volt Agócsy Erika is. Az október 27-i, pécsi eseményen hangzottak el – vélhetően először – Kodály Zoltán híres szavai (részletek):

„[...] Mit kell tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és a zenét, hogy ne gyötrelem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak s egész életre beleoltsa a nemesebb zene szomját. Nem a fogalmi, racionális oldalról kell megközelíteni. Nem algebrai jelek rendszerét, titkos írását egy, a gyermekre közömbös nyelvet kell benne láttatni. A közvetlen megérzés útját kell egyengetni... [...]”⁵⁴

„[...] Az eredmény elé nagy várakozással tekintek... Ez az eljövendő magyar zenei műveltség magvetése.”

Kodály Zoltán gondolatai némi rövidítéssel november 19-én ismét elhangzottak azon a hangversenyen, amelyet tiszteletére rendeztek Pécsen. A beszédet – mai tudásunk szerint – először a Csorba Győző szerkesztette pécsi újság, az *Ív, Szépirodalmi és Művészeti folyóirat* közölte.

A Csorba Győző szerkesztette
Ív címlapja.

Minden valószínűség szerint
ebben közzéttek Magyarországon
először Kodály Zoltán
konceptiójának alapelveit.

„A magyar zenéből a nemzetközi zene megértésére könnyű út vezet, fordított irányban nehéz, vagy semmilyen...”

„Az iskola már elindult a helyes úton, csak járja végig következetesen, az eredmény nem maradhat el. Nincs még annyira kidolgozva a hangszertanítás magyar módszere. Az itt előadásra kerülő „Gyermekeink” egy szerény próbálkozás ebben az irányban.

Azzal, hogy a darabokat a fővárosi megelőzően egy vidéki városban mutatom be, annak a meggyőződésnek akarok kifejezést adni, hogy a magyar zenei nevelés megvalósításában egy ilyen városnak nagy szerepe lehet, esetleg a fővárosnak is példát mutató kezdeményező szerepe.

Máris megindult itt egy olyan próbálkozás, melyhez hasonló a fővárosban sincs, és amelynek döntő fontossága lehet egész zenei nevelésünkre. A zenekör bevezető tanfolyamát értem, amely előbb zenére akar tanítani, csak azután hangszere... Az eredmény elé nagy várakozással tekintek, és kérek mindenkit, akinek módjában áll, hogy a vállalkozásokat minden erejével támogassa. Ez az eljövendő magyar zenei műveltség magvetése.

A demokrácia ezen a ponton kétet jelent: egyik a zenei művelődés eszközeinek hozzáférhetővé tétele mindenki számára, másik a nemzeti sajátosságok teljes érvényesítése.

Mindkettőt munkálja a pécsi szellemi élet.”

Kodály Zoltán 1945. november 19-i
pécsi beszédének részletei.

Megjelent:

Ív, Szépirodalmi és Művészeti Folyóirat, 1945, Pécs

és

Dunántúli Napló, 1972. december 17., vasárnap.

Az újságkivágás az utóbbi cikkből való.

Kodály jelenléte – természetesen – jelentősen fellendítette Pécs város akkori zenei életét. Agócsy László Szeráfi Kórusa, Kodály jelenlétében, 1945. október 7-én a Ferences plébániatemplomban tartott hangversenyén elénekelt az *Öt tantum ergo*-t, amelynek alkalmával Kodály Kiss Ferenc ferences szerzetestől hallotta és jegyezte le a *Miért ne volnék és nagyúr?* kezdetű népdalt, október 21-én a Pécsi Székesegyházban (ma Bazilika) mutatták be a *Missa Brevis*-t,⁵⁵ és a város november 10-én még egy Népdalismereti versenyt is rendezett.⁵⁶ Kodály és felesége Agócsy Lászlót és családját otthon, az akkori Szent Imre utcai házukban is meglátogatta, mikor is az előképzős csoport egy része Agócsy Erika részvételével elénekelt az elsőt a *Négy olasz madrigál*-ból. Az előadáson Kodály annyira fellelkesült, hogy ott, helyben elkezdte a gyerekeknek tanítani a másodikat. A dalolás után Agócsy László felesége: Mária Valéria asszony finom uzsonnával vendégelte meg a gyerekeket és az illusztris vendégeket, ami a második világháború utolsó évében valóságos hóstettnak volt nevezhető.⁵⁷

Az 1945-ös, és '46-os évben, az új koncepció bevezetését segítő a zenei anyagok hiánya egyre égetőbbé vált. Ezért Agócsy László Horváth Mihállyal és Nyolczas Ipolyal egy hézagpótlónak szánt könyvet készített *A muzsika kézikönyve* címmel 1946-ban. A segédanyag kiadásra sajnos nem került, ám kézirata sokszorosított formában elterjedt a pécsi középiskolák tanárai körében. November 22-én megtartották a hagyományos Cecília-napi egyházzenei hangversenyt a „Szeráfok”-kal, ahol az orgonán közreműködő Horváth Mihály *Anima Christi* című műve is elhangzott a *Szent Ignác* kantátából.

1947-ben Agócsy László tanítóképzői ének- és zenetanári oklevelet nyert a Zeneművészeti Főiskolán, s még ebben az évben a Ferences plébániatemplom orgonáját is felújították. A hangszer az Angster orgonagyár készítette, amit 1947. június 4-én avattak fel a „Szeráfok” és Agócsy László közreműködésével.

1948 májusában a *Zenepedagógia, a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete* lapja közölte Agócsy László beszámolóját, *Beszámoló a pécsi Zenekonzervatórium »zenei előképzőjének« három évéről* címmel, amelyben Agócsy a Kodály-koncepció gyakorlatba való bevezetésének tapasztalatainak első három évét gyűjtötte össze:

„[...] A szülők meglehetősen meglepetéssel értesültek arról, hogy gyermekeik ezentúl egy évig nem jutnak hangszerhez. Mi magunk – szolfézst tanító tanárok – csupán egyet szögeztünk le már az első pillanatban, hogy a tanítás alapja a relatív szolmizáció lesz. 1945 szeptemberében 138 különböző korú és nemű gyermekkel indult a tanfolyam. [...]”

„Minden osztályban nagy gondot fordítottunk a hangképzésre.” A zenei képességeket fejlesztő gyakorlatok színösszeállítás és játékosabbá teszik óráinkat [...]” A tanítás segédeszközei között első helyet foglal el a Curwen-féle kézjel.”⁵⁸ „A második év végétől az ügyesebb zongoristákat felhasználjuk zongorakísérőnek.” „Tanári karunk tudja, hogy [...] nem kimondott cél a hangszerhez való előkészítés, hanem a későbbi muzikalitás kimunkálása.”

„A munka tovább folyik, évről évre tovább építjük. Kitűzött célunk Kodály mindent megvilágító mondása: „A gyermekeknek szánt zene a mai körülmények között fontosabb, mint a felnőtteknek írt kompozíció, mert ez formálja a jövő közönségét!”⁵⁹

1949-ben Agócsy a pécsi zenekonzervatóriumban szolfézst és népzenei tanítást, a Szeráfi Kórus és a Pedagógus Énekkar karnagya volt, és több tanfolyamot tartott általános iskolai nevelők számára. Az ebben az évben megjelent *Játékos zenetörténet* című tanulmányában⁶⁰ a Kodály-koncepció további, lényeges elemeivel kapcsolatos élményeit is közzé tette:

„Az a pedagógus, aki megtalálja az énekelve vagy hangszeren elhangzott zeneműhöz a megfelelő zenetörténeti hátteret, aki bele tudja helyezni az éppen elhangzott zenét a gyermek által is megérthető környezetbe, sokkal teljesebb hatást ér el, mint az, aki az idő rövidségére való tekintettel mellőzhetőnek véli, vagy még eszébe sem jut a muzsika ilyen oldalával is megismertetni növendékeit. El tudom képzelni – hiszen a gyakorlatban kipróbáltam –, hogy az ilyen zenei háttérfestés mennyire növeli a közösségi munkát. [...]”⁶¹

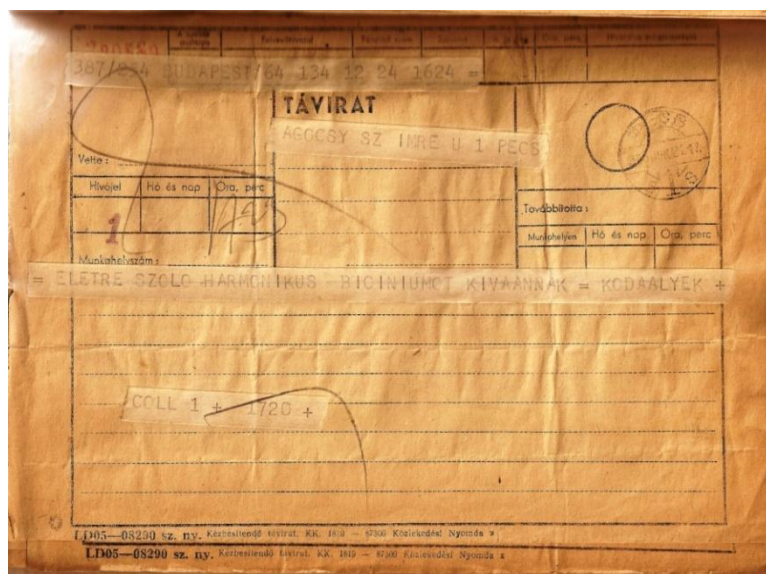
Békéstarhoson, az 1950 Karácsonyán rendezett konferencián Agócsy László is felszólalt, és ismertette a pécsi eredményeket. Az ő, és Molnár Antal elbeszéléséből, aki szintén a Kodály-konceptióról beszélt egyértelművé vált, hogy a koncepció megvalósítása útjában leginkább a tananyag hiánya áll. Így kezdett hozzá Agócsy László egy példatár elkészítéséhez Horváth Mihály közreműködésével: *Olvasókönyv a szolmizálóknak* címmel. A segédanyag elkészülte után a Zeneművész Szövetség megbízást adott az alsó-, és középfokú szolfézs példatárak elkészítésére. Agócsy Kodály Zoltánnal konzultált, aki tanácsokkal, címekkel, saját gyűjteményekkel segítette munkáját. Miközben a példatárakon dolgozott, 1950-ben női kart alapított Antal Györggyel, aki 1951-től átvette a kórus vezetését, azután pedig egy leánykart: a zeneművészeti szakiskola leánykarát szervezte meg, aminek repertoárja gerincét Kodály, Bartók és Bárdos művei alkották.⁶² Kovács Gyözőné Wind Zsuzsanna, a Mohácsi Zeneiskola, és a Mohácsi Kolping Művészeti Iskola kiváló zongora tanára, Agócsy László volt növendéke így emlékezett meg erről: „[...] a Leánykar. Bartók egynemű karait olyan alaposan és művesen dolgozta ki Laci bácsi velünk, hogy azzal is sok zajos sikert arattunk, többek között az Éneklő Ifjúság hangversenyein is, melyeknek Agócsy tanár úr egyik motorja volt. Máig is el tudom énekelni a legtöbb kórusmű bármelyik szolamát.”⁶³

Agócsy László 1952 végére már jelentős anyagot állított össze a szolfézs példatárakhoz. Felvitte azokat Kodályhoz Budapestre, aki a gyűjteményt napokon keresztül javította, aztán pedig még Galyatetőre, majd Pécsre is magával vitte. 1953. január 11-én, kicsit megkésve, de igen nagyszabású ünnepség keretében ünnepelték Kodály születésnapját Pécsen, a Nemzeti Színházban. Kodály Zoltán Pécsre érkezése után Agócsy leánynövendékei az akkori pécsi Üdülőszállónál, a mostani Hotel Kikeletnél üdvözölték Kodályt, majd a kórusok – többek között – a *Nagyszalontai köszöntő* előadásával ünnepelték a hangversenyen mestert. Kodály dicsérte a karéneklést, örült a koncepció sikerének, és sürgette az ének-zene tagozatos iskola megvalósulását is, ami végül 1954-ben, a Péczely Lászlóné igazgatta Pedagógiai Főiskola Gyakorló Iskolájában kapott helyett.

Az alapfokú, 1952/53-ban és 1955-ben megjelent *Szolfézs Példatárak*-at – tiszteletük és hálájuk jeléül – Agócsy és a többi munkatárs Kodály Zoltánnak ajánlották.⁶⁴ A *Szolfézs Példatár alsófok* első és második kötetének összeállításában Irsai Vera, a Fővárosi Zeneiskolák akkori Központi igazgatója⁶⁵ és Szőnyi Erzsébet működtek közre, míg a *Szolfézs Középfok I-IV.* kötetét már egyedül Agócsy László szerkesztette. Az alsó és középfokon bevezetett újítások később a felsőfokú oktatás részeivé is váltak. Agócsy László és pécsi kollégái hamar rádöbbenek a tanár-utánpótlás képzésének szükségességére. Kovács Gyöző, a Pécsi Szimfonikus Zenekar hegedűse, a Mohácsi Zeneiskola tanára, később – 1967-től 2000-ig – annak igazgatója így írt erről: „Nekem az Agócsy család három tagjával volt kapcsolat: Laci bácsi tanított a konziban szolfézásra, a főiskolán népzene és szolfézs módszertanra. (Abban az évben mindenkinek kötelező volt felvenni a szolfézs szakot is, megrögzött könnyűzenészek is bajnokul tanították a Csip-csip csókát.) Jó viszonyban voltunk, csendes összetartozás érzést jelentett a közös hit, tudta és értékelte pannonthalmi érettségimet, én is tudtam egyházi kötődéséről és múltjáról. [...]”⁶⁶

Az 1954-es év sem telt eseménytelenül. December 5-én a Szent Ferenc plébániatemplom kórusa, a Szeráfi Kórus folytonos jogutóda, fennállásának 25. évfordulóján nagyszabású egyházzenei hangversenyt rendezett, amelyen az a Halász Béla⁶⁷ orgonált, aki a *Missa Brevis* pécsi ősbemutatóján is közreműködött, Harmat Artúr, az elismert egyházzenesz pedig, aki vendégként vett részt a koncerten, a 150. zsoltár „[...] igen szép előadását” méltatta.⁶⁸

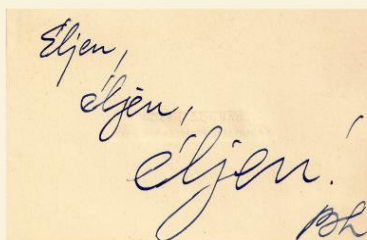
1955 igen örömteli eseményt hozott az Agócsy család életében. Agócsy Erika és Horváth Gyula összeházasodtak. A jeles eseményt Kodály és Emma asszony a következő szavakkal köszöntötték: „Életre szóló harmonikus bicíniumot kívánnak: Kodályék.”

Esküvői dísztvírat.

Küldték: Kodály Zoltán és első felesége. Keletkezés: valószínűleg 1955. június 25., az esküvő napja körül. Budapest-Pécs.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

BÁRDOS LAJOS
A KORONÁZÓ PÉNTÉK KARNAGYÁ

Esküvői üdvözet.

Küldte: Bárdos Lajos. Keletkezés: Budapest, 1955. június 25-e, az esküvő dátuma körül. Budapest-Fonyódliget-Pécs.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

Agócsy Erika és Horváth Gyula esküvője.

Pécs, 1955. június 25.
Tanúk: Szepes András (balról) és Várnagy Viktor.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

A jeles alkalomra Agócsy László kedves „harcostársa”: Bárdos Lajos, és tán még kedvesebb kórusa, a Szeráfi Kórus női kara is küldött dísztvíratot: „Erikánk legboldogabb napján Isten áldását kérjük, s kívánjuk, hogy élete minden napja a maihoz hasonló legyen. Sok szeretettel a szeráfok női kara.” (A táviratot lásd a bővített képlistában). Az oly sok, hangos és jelentős sikert megélt Szeráfi Kórus azonban 1959. május 10-én, a Ferences plébániatemplom karzatának lezárásával feloszlott, amivel a karnagy életének egy jelentős állomása is lezárult. Agócsy szomorúságát tán enyhítette kissé, hogy példaképe: Kodály Zoltán figyelemmel kísérte és értékelte munkáját. Személyes kapcsolatukon túl⁶⁹ az a jelige-szerű kórusmű, és annak dedikációja is utalhat erre, amelyet 1962. december 8-án, Vargha Károly szövegére komponált Kodály. A dedikáció így hangzott: „Agócsy Lászlónak, a pécsi éneklő ifjúság vezérének.”

Az 1963-as évben jelent meg Agócsy madrigál és kórusdal gyűjteménye *Szállj szép énekszó* címmel. A kötet érdekessége az volt, hogy benne minden magyar szöveget dr. Vargha Károly írt. Az ő versei és fordításai közül az egyik végigkísérte szinte az egész Agócsy-Horváth család életét. Beethoven: *Die Ehre Gottes aus der Natur* (sorkezdett: *Die Himmel rühmen des Ewigen Ehre*) című kórusművének magyar szövege *Isten dicsősége* címmel, dr. Vargha

fordításában hangzott el Agócsy László és Szigriszt Mária Valéria esküvőjén, majd Agócsy Erika és Horváth Gyula házasságkötése, és aranylakodalma alkalmából is.

1964. június 26. és július 3. között az International Society for Music Education (ISME), azaz a Nemzetközi Zeneoktatási Szervezet konferenciát tartott Budapesten. Ezen a konferencián Agócsy László bemutató tanítása prezentálta a Kodály-koncepciót a nemzetközi zenetudós társadalomnak, akik nagy örömmel fogadták az újító elképzeléseket.⁷⁰ Mindeközben, 1963-ban, Kodály Zoltán hathatós támogatásával és Ivasivka Mátyás munkájának köszönhetően a Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban is létrejött az ének-zene tagozat, s még ebben az évben Agócsy László veje: Horváth Gyula hozott létre Mohácson egy zeneiskolát,⁷¹ aminek „anyaintézménye”, a Komlói Zeneiskola megnyitóján (egyes források szerint kicsit később) Kodály Zoltán is jelen volt.

1966-ban Agócsy László „Kiváló tanár” lett. Ezt a kitüntetését értékelte 1990-ben a legtöbbre, ám valószínűleg csak addig, amíg 1991. július 3-án meg nem kapta zenepedagógiai munkássága elismeréseként a Magyar Köztársaság Zászlórendjét, amit az akkori Köztársasági Elnök: Göncz Árpád adott át neki Budapesten, a Parlament Nándorfehérvár termében.⁷²

Agócsy László megkapta a Magyar Köztársaság Zászlórendje kitüntetését.

1991. július 3., Parlament. Átadta: Göncz Árpád Köztársasági Elnök.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

1967-ben 40 éves évfordulóját ünnepelte a pécsi Éneklő Ifjúság Mozgalom. Ezen alkalmából dr. Vargha Károly *Daloló tavasz* című szövegét Bárdos Lajos⁷³ zenésítette meg. 1967. május 6-án volt az ősbemutató, Bárdos jelenlétében, mikor is egy alkalmi, pécsi énektanárokból alakult együttes énekelt. Még ugyanebben az évben kezdődtek Pécsen a Jeunesses Musicales Nemzetközi Zenei Táborok, ahol a magyarok és külföldiek főként szolfézst tanulhattak, hogy később Európa-szerte terjesszék a Kodály-koncepció ezen részét. Agócsy, egy olasz tanítványának: Giovanni Mangioné-nak köszönhetően 1970-től többször járt Olaszországban, Fermóban, majd Firenzében, később Milánóban. Az 1973-as pécsi Zenei Tábor spanyol

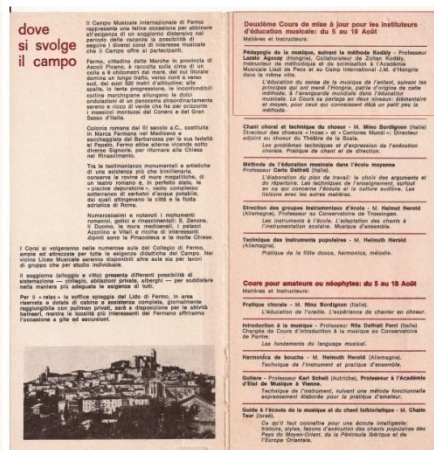
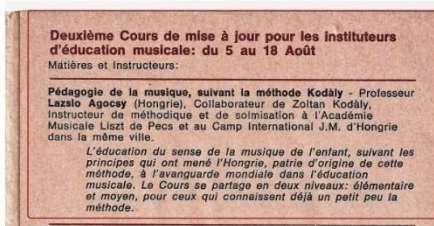
hallgatói: Ireneu Segarra és Joan Casals 1975-ben hívták meg őt és Vargha Károlyt Montserratba, ahol csaknem egy teljes hónapot töltöttek el. Mindhárom külhoni kolléga írt könyvet a Kodály-koncepcióról, s egyikük: Giovanni Mangione könyvét Agócsynak ajánlotta: „Al mio Maestro László Agócsy.”⁷⁴

Agócsy László 1971. július 15. és augusztus 18-a között vett részt egy Zenei Táborban, Fermo-ban.

Augusztus 5-e és 18-a között tartott elméleti és gyakorlati órákat ott, a Kodály-koncepcióval kapcsolatosan.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

1973. augusztus 19. Agócsy László unokájával: Csabával (az első sorban), a Pécsi Zenei Tábor egyik szolfézs óráján.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

1971-ben Agócsy László hivatalosan nyugdíjba vonult, de továbbra is aktívan részt vett a magyar zenei életben. 1979. november 19-én a Pécsi Akadémiai Bizottság felolvasó ülésén beszélt Kodállal kapcsolatos élményeiről, 1979. december 2-án, a Bárdos Lajos 80-adik születésnapja alkalmából tartott hangversenysorozat keretében pedig a *Daloló tavasz*-t vezényelte Pécsen. 1981 februárjában köszöntötték tisztelői, barátai, munkatársai, tanítványai Pécsen, s még ebben az évben, október 27-én Kodály-emléktáblát avattak a pécsi Leőwey Klára Gimnáziumban, ahol természetesen Agócsy mondta a beszédet. Nem csupán emléktáblája lett azonban Pécsen Kodálynak.⁷⁵ Korábban, 1976-ban megkapta Kodály-szobrát a pécsi Sétatér Leőwey Gimnázium előtti része is. Varga Imre Kossuth-díjas szobrászművész alkotásának avatóján Kodály második felesége: Péczely Sarolta is részt vett. 1982. november 29-én Agócsy Lászlót a Megyei Tanács Közművelődési Díjával tüntették ki, ám az örömből ürmösödött, mivel még ugyanebben az évben elvesztette szeretett feleségét. Ereje egy részét visszanyervén 1983/84-ben beszédeket mondott, vezényelt, majd 1985-ben, a Kodály-koncepció elindításának évfordulóján azoknak a próbaóráknak a felidézésével ünnepelt, melyek elindították a Kodály-koncepció gyakorlati megvalósítását. 1986-ban kitüntették a Munka Érdemrend Arany-fokozatával, s a Kodály Társaság által is kitüntetésben részesült. 1987. július 3-án kapta meg a Zeneművészeti Főiskolán a Gyémánt Oklevelet.

1986. február 27.

Agócsy László a pécsi Ferences plébániatemplom előtt.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

A kivételes képességű, rendkívül sokoldalú tanár, karnagy, és muzsikushagyatéka 1993-ban bekövetkezett halála után is tovább élt. 1995-ben leánya: Horváth Gyuláné Agócsy Erika, Ivasivka Máttyás és Dobos Lászlóné Harmath Ilka egy nevét viselő zeneiskolát alapított Pécsen.⁷⁶ Az intézményben igyekeznek méltón őrizzük Agócsy László szellemiségét,

népdaléneklési és Bicinia-Tricinia versenyeket tartottak-tartanak, a Pécsi Tudományegyetem Zeneművészeti Kara pedig Agócsy Szimpóziumok megrendezésével tisztelgett a nagy előd előtt.⁷⁷ Pécs városának tiszteletét az az 1999-ben elhelyezésre került, és nemrégiben felújított emléktábla is jelzi, ami a régi Zeneművészeti Főiskola épületén, a pécsi Mátyás király utca 15. szám alatt található.

Agócsy László elveit, jelentős életművét leánya: Agócsy Erika⁷⁸ vitte tovább. Ő maga így vallott erről 2016. szeptember 7-i beszélgetésünk alkalmával: „Ha most kezdeném a pályámat, ugyanezt az utat választanám. A zene és a tanítás szeretete vezérelt. Édesapámtól tanultam, házasságomat a zenének köszönhetem, és fiunknak is ezt az útravalót adtuk tovább.” Agócsy Erika édesapjától és édesanyjától is komoly erkölcsi, szellemi, és persze zenei örökséget kapott. Saját bevallása szerint egyik legfontosabb alapelve a helytállás volt, és az ma is. Hittel teli,

szerető közegben nőtt fel, iskoláit kiváló eredménnyel végezte. 1940 és '48 között a pécsi zeneiskola, majd 1948 és 1952 között pécsi Zenetanárképző zongora, szolfézs és általános iskolai énektanár szakát végezte el. 1952-től 1970-ig a pécsi Állami Zeneiskola szolfézs tanára, később tanszékvezető tanára lett. Kollégáival, növendékeivel kiváló kapcsolatot ápolt, munkájában – úgy, mint édesapja – mindig igényes volt, s arra törekedett, hogy kövesse Agócsy László egyik legfontosabb alapelvét: „Igyekeztem megszerettetni, amit magam is szeretek.”⁷⁹ Nem csupán édesapja példája, hanem – magától értetődően – a kodályi alapelvek szerint is végezte tevékenységét. Ebben egyik útmutatója a *Ki a jó zenész?* címmel megjelent beszéd néhány fontos gondolata volt, amelyeket Kodály 1953-ban, a budapesti Zeneművészeti Főiskola záróünnepélyén mondott el: „[...] a jó zenész kellékeit négy pontban foglalhatjuk össze: 1. kiművelt hallás, 2. kiművelt értelem, 3. kiművelt szív, 4. kiművelt kéz. Mind a négynek párhuzamosan kell fejlődnie, állandó egyensúlyban. Mihelyt egyik elmarad vagy előreszalad, baj van.”⁸⁰

Agócsy Erika, 1955. június 25-től már Horváth Gyuláné, a fenti alapelvektől vezérelve 1964. október 24-én alapította meg az Ifjú Zenebarátok Klub pécsi tagozatát.⁸¹ A klubrendszer 1971-ig működött Pécsen, s az 1960-as évek végétől több környékbeli településen is. Az akkori koncertélet színvonalát jelzi, hogy a szigetvári Zenebarátok hallhatták a ma is az egyik legnagyobbinak, ha nem a legnagyobbinak tartott kubai zongoraművésznő: Zenaida Elvira Gonzáles Manfugás (1932. február 22. – 2012. május 2.) koncertjét 1967. november 13-án, mikor is a művésznő Beethoven *C-dúr zongoraverseny*-ét játszotta Szigetváron. (!)

Agócsy Erika első szolfézs osztályával.
1952, Pécs.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika
magángyűjteményéből.

A képek balról jobbra:
Zenaida Elvira Gonzáles
Manfugás Szigetváron,

Horváth Gyuláné Agócsy
Erika a pécsi Ifjú
Zenebarátok Klubja egy
foglalkozásán,

és üdvözlő sorok a bal oldali
fénykép hátoldalán, a
szigetvári hangverseny
a apropóján a szigetvári
Ifjú Zenebarátok Klubja
tagjaitól.
Keletkezés: a '60-as évek
végén. Pécs, Szigetvár.

A Kodály-koncepciót, és azzal kapcsolatos gyakorlati tapasztalatait eleinte édesapjával közös külföldi utakon, később pedig önállóan terjesztette. Elsősorban Olaszországban tartott előadásokat: Firenzében, Milánóban és Fermóban, majd a Centro Vita del Popolo Firenze Italia tiszteletbeli tagja lett. 1970-ben férjével: Horváth Gyulával karmesterrel, hegedű tanárral és akkor tíz éves fiával: Csabával Sopronba költöztek, ahol az Állami Zeneiskola szolféztanára és tanszékvezető tanára lett, s ekkor kezdte meg szakfelügyelői tevékenységét is.

Életének egyik fontos eredménye a zeneóvodai rendszer gyakorlati kidolgozásában való részvétele volt, amelyben ismételten a kodályi elvek vezérelték. A munkát Pécssett kezdte el, ahol a pécsi, majd a soproni Zeneóvoda vezető tanára volt. A zeneóvoda legfontosabb feladataként a zenei hallás fejlesztését tűzte ki célul, amit – úgy vélte és tapasztalta – a lehető legfiatalabb korban érdemes elkezdni. Az akkori rendszerben hetente két, egyenként 45 perces foglalkozást tartott, legfontosabb segédanyaga Forrai Katalin: *Ének az óvodában* c. kötete volt. Egy olyan felmenő rendszert sikerült megvalósítania, amelyben egy növendék zenei, ezen belül szolfézs képzése az óvodától a zeneiskola 6. osztályáig egy kézben volt. Ez az ideálisnak nevezhető rendszer – aminek megvalósítására a mai oktatásban ritkán van esély – garantálta a diákok töretlen, folyamatos, és nem utolsósorban következetes fejlődését. A szolféztanításban Agócsy Erika édesapja alapelvét vette át és fejlesztette tovább. Agócsy László a szolféztudás gyakorlati alkalmazását tartotta elengedhetetlennek, Agócsy Erika pedig, ezt meghaladva azt is fontosnak vélte, hogy a szolfézs tanár a hangszeressel szorosan együtt működve tanítson. Pontosan tudja és kövesse nyomon: mit tanul a hangszeres diák, és a szolfézs órákat a hangszeres tanárral együttműködve, a hangszertanulást segítve alakítsa ki, ill. alakítsa át. Ezt az elvet a zenei pályára készülő növendékeknek tudták a leghatékonyabban a gyakorlatba bevezetni.

Többek között módszerének és tanítási elveinek is köszönhetően, számtalan ismert és elismert muzsikusként került ki a „kezei közül”. Tanította fiát: Horváth Csabát hegedűművészt, Vass Ágneszt, a Pécsi Szimfonikus Zenekar koncertmesterét, de Jandó Jenőt, és Ligeti Andrást is.⁸² Kiváló munkáját 1977-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetéssel, 1996-ban pedig Arany Katedra díjjal jutalmazták.

A Horváth-Agócsy család.
Horváth Gyula és Agócsy Erika 1979-ben, Agócsy Erika és Horváth Csaba 1963 körül, és mindhárman 1970 körül.
Sopronban.
Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika. (Balra, hátul.)
1980-97: Weiner Leó Állami Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola, Budapest.
Vezető szolféztanár.

A képen, az előtérben: Molnár Emília, Rimanczy Jenőné, Vass Lászlóné, Zaretsky Endréné, Zaretsky Endre, Bauer Istvánné.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

1980-ban ismét új fejezet kezdődött Agócsy Erika életének történetében. A család Budapestre költözött, ő pedig a nagyhírű, budapesti Weiner Leó Állami Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola vezető szolfézstanára lett. Ez jelentős karrier-állomásnak számított akkoriban, tán ma is, s ami még ennél is fontosabb: az ott folyó, rendkívüli színvonal segíthetett abban, hogy az édesapjától ráhagyományozott, és a maga jogán megszerzett tudást a jövő muzsikusaiknak adja át. A 4. osztálytól kezdve szinte csak a „B” tagozatosokat, a zenei pályára készülöket tanította, így módjában állt még magasabb szintre fejleszteni, egyik saját vezérelve szerint, a tanszakok közötti együttműködést is.

Érdekes lehet eljátszani a gondolattal: vajon hol is áll a mostani zeneoktatás az előbbiekhöz képest? Vajon milyen módon és hatásokkal „mívelik” a zeneiskolákban, általános iskolákban, vagy épp a konzervatóriumokban a Kodály-koncepció gyakorlatba „ültetését”? A magam tapasztalataiból kiindulva,⁸³ a kollegákkal tanácskozva, vagy épp a nemrégiben elhunyt Kocsis Zoltánra hivatkozva, aki azt nyilatkozta: [...] egyetlen stadion árából helyrehozná a zeneiskolák ügyét, visszaállítaná a Kodály-módszert a maga teljességében. [...] kevés embert zavar, hogy kevés pénz jut kultúrára, sokan a kultúra munkatársait naplopóknak tartják. [...],⁸⁴ azt kell mondanom: a jelen helyzet távolról sem kielégítő.

A gondok olyan sokrétűek és oly mélyen gyökereznek, hogy sem feltárásukra, sem a megoldások megtalálására nincs elég mód és hely ezeken a hasábokon. Annyi bizonyos, hogy az elődök munkáját folytatni, örökségüket ápolni kell, ám az is egyértelmű, hogy a 21. században új megoldások szükségesek. Felborult a hajó, tán süllyed is, így nyugodtan állni, és várni, amíg mind megfulladunk, nem lehetséges. Megoldások kellene. Ezek megtalálása nem lesz egyszerű, így első lépésként érdemes lenne pl. egy *Múltamban a jövőm* konferenciát rendeznünk, ahol sürgős, és átfogó intézkedések meghozatalára lenne szükség. A szakma érhetően pesszimista. A gyerekek túlterheltek, ha el is jutnak esetleg zeneiskolába, gyakorolni többnyire nincs idejük. A szolfézs csaknem teljesen „levált” a zenetanításról, az együttműködés a tanszakok között szinte lehetetlen. Közös produkciók megvalósítása, ahol kettőnél több közreműködő van, sokszor emberfeletti munkát kíván, máskor teljes képtelenség. Mégsem adhatjuk fel. Megoldások kellene. Észlelni kell a megváltozott igényeket, a változó történelmet és társadalmat, és lépni.⁸⁵ Mert nem lehet, hogy Kodály Zoltán, Bárdos Lajos, Agócsy László, Agócsy Erika, és a többi előd öröksége az enyészeté legyen. Kell, hogy a jelen, és következő nemzedékek se felejtse. Kell, hogy a muzsika valóban dísz, becsület, és valódi szakma legyen. És hogy mi is a zene, a zenetanulás, és a zenetanítás célja? Kodály így írt erről:

„[...] És mire való mind e hosszas, fáradságos tanulás? Hogy versenyeket nyerjünk? Társaink fölé kerekedjünk, hírt, nevet szerezzünk – Nem. Akiben van tehetség, köteles azt kiművelni a legfelsőbb fokig, hogy embertársainak mennél nagyobb hasznára lehessen. **Mert minden ember annyit ér, amennyit embertársainak használni, hazájának szolgálni tud.**”⁸⁶

Látnivaló: a tökéletes józenészség elérhetetlen ideál: hiányokat a legjobbak is találnak magukban. De látva a célt, lemérhetik a távolságot, tudhatják, mit kell még tenniük, hogy megközelíthessék. Ilyenek számára nem lehangoló, hanem buzdító Schumann utolsó mondata: *Lernens ist kein Ende,* – a tanulásnak nincsen VÉGE.”⁸⁷

Azóta, mióta Kodály meghirdette koncepcióját, sőt már azóta is, mióta Horváth Gyuláné Agócsy Erika édesapja nyomán, mégis újtóként haladt tovább, nagyot fordult a világ. De van még koncepció, eszme, hit, és zene. Van, ami örök. És „Kell még holnap is aki énekel: az énekléshez élni kell.” – írja a *Szeptemberi lomb* című versében Sík Sándor. A jóba, a jobba vetett hit nélkül, a zene szeretete és művelése nélkül az élet szegényesebben élhető.

Ha az Agócsy-Horváth családról beszélünk, a hármass eszme: a „Isten-Haza-Család” „eszmecsokrához” még a zenét is oda kell fognunk. Biztos vagyok benne, hogy a negyedik nélkül képtelenség lett volna feldolgozni Agócsy Erikának és férjének fiuk korai halálát, Agócsy Erikának pedig férje elvesztését. Édesapjában, Agócsy Lászlóban és benne a hit, a

szeretet, az intelligencia, a tenni akarás, a belső erő és láng mellett ez volt, ez lehetett a közös. Mert a zene segít.

Agócsy Erika és Agócsy László.
1984. június 3., Pécs, Széchenyi tér.

Agócsy László és Agócsy Erika.

1989. április. Húsvét.
Pécs, A Pius templom előtt.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika
magányújteményéből.

Agócsy Erika férje: Horváth Gyula,⁸⁸ a kiváló hegedűtanár, karmester, iskolaalapító, és igazgató az Agócsy családot is meghatározó alapelvek és erkölcsi mutatók szerint nőtt fel. Visznen, Heves megyében született 1926. augusztus 14-én, Horváth András és Tóth Mária gyermekeként. Pályáját – csakúgy, mint a Szigriszt család számos tagja, katonaiskolában kezdte. 1941-ben, miután a gimnázium 5. osztályát sikeresen elvégezte Budapesten, bevonult a Magyar Királyi „Gábor Áron” Honvéd Tüzérségi Hadapródiskolába, Nagyváradra. 1944-ben érettségizett, s ettől az évtől kezdve vett részt a II. világháború küzdelmeiben. Haditetteiért először I. osztályú Tűzkereszt kitüntetéssel, később II. osztályú Vaskeresztet kapott. 1945 novemberében szerencsésen hazatért az amerikai hadifogságból, de 1946-ban lefokozták zászlósból honvéddé, és B-listára került.⁸⁹ Kényszerű leszerelése után dolgozott ruhatárosként, majd bérelszámolóként, végül lehetősége nyílt arra, hogy folytassa a katonai pálya miatt felfüggesztett zenei tanulmányait.

Horváth Gyula, karmester és katona.

A Nagyváradi Hadapródiskola és a Bólyai Katonai Műszaki Főiskola Szent Borbála ünnepsége

1999. december 3-án, pénteken, Budapesten, a Mátvás Templomban.

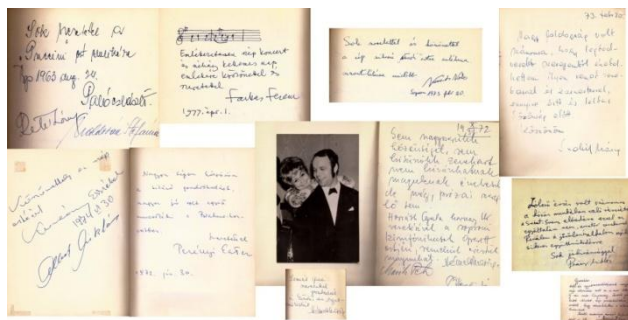
A Hungaro Divertimento Szimfonikus Zenekart vezényelte: Horváth Gyula.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

Hegedülni – még diákként – a budapesti, Gyáli utcai Zeneiskolában kezdett, ahol Nagy Sándorné volt a tanára, majd Zipernovszky Mária tanítványaként kapott a budapesti Konzervatóriumban zeneakadémiai vég bizonyítványt. Hegedű tanári diplomáját, immáron két éves házasként, Pécsen kapta meg 1957-ben, vezényelni pedig Ferencsik János (Budapest, 1907. január 18. – Budapest, 1984. június 12.) és Vaszy Viktor (Budapest, 1903. július 25. – Szeged, 1979. március 12.) tanította magánúton. A Népművelési Intézet 3 éves karmesterképző tanfolyamán Kórodi Andrásról (Budapest, 1922. május 24. – Treviso, 1986. szeptember 17.) karmesteri, Bárdos Lajostól (Budapest, 1899. október 1. – Budapest, 1986. november 18.) pedig karnagy mesterseget tanult. Külföldön, Weimarban képezte tovább magát, ahol a weimari Liszt Ferenc Zeneakadémián a litván hegedűművész és karmester: Prof. Arvid Janson (Liepaja, 1914. október 10. – Manchester, 1984. november 21.) volt a tanára.

Zenei pályáját a MÁVAG Szimfonikus Zenekarban kezdte a hegedűszólam vezetőjeként, majd 1953 és 1954 között egy Sztálinvárosban (a mai Dunaújváros) éppen alakulóban lévő, állami zeneiskolában lett igazgató helyettes és tanár. 1955 és 1970 között megalapította a Komló Zeneiskolát, ahol igazgatóként működött, majd megszervezte az intézmény mohácsi és szigetvári fiókiskoláit is. 1957 és '67 között a pécsi MÁV Szimfonikus Zenekar és Énekkar, 1967 és '70 között pedig a pécsi KISZÖV Szimfonikus Zenekar és Énekkar karmestereként működött. Első kitüntetését: a Szocialista Kultúraért, szintén 1967-ben kapta. Miután a Horváth család Sopronba költözött, karrierje még feljebb ívelt. 1970-től a soproni Liszt Ferenc Állami Zeneiskola igazgatójaként és hegedű tanáraként dolgozott, mellette a Liszt Ferenc, és a Vivaldi Kamarazenekar karmestere és zeneigazgatója volt, valamint újjáélesztette a Soproni Vonósnégyest, amelyben maga is játszott.

Az 1960-as évektől kezdve az akkori zenei élet legnagyobbjaival koncertezett. Palócz László, Réti József, Moldován Stefánia, Komlóssy Erzsébet, Perényi Eszter, Perényi Miklós, Németh Mária,⁹⁰ Marik Péter, Sudlik Mária, Kovács Kolos, Marczis Demeter... Csak néhányan azok közül, akik karmesteri pálcája irányításával énekeltek, játszottak Magyarország-szerte. Kedves, közvetlen természetű ember volt, olyan, aki szerette a társaságot. Ezért is írtak, írhattak szívesen munkatársai méltató szavakat neki és róla. Egyik emlékkönyve számtalan, mára tán egyedülálló bejegyzést tartalmaz kollégáitól, pályatársaitól.

Horváth Gyula Emlékkönyvéből.

A bejegyzéseket írták: Palócz László, Réti József, Moldován Stefánia, Farkas Ferenc, Kováts Kolos, Sudlik Mária, Komlóssy Erzsébet, Albert Miklós, Perényi Eszter, Németh Marika, Marik Péter, Perényi Miklós, és Marczis „Döme”.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

Budejovice City Orchestra (CSSR), a Würzburgi City Orchestra, a Pori-, Lahti-, Lappenranta-i, Kuopio-i, Turku-i, Vaasa-i Szimfonikusok, a Budapesti MÁV, a Debreceni MÁV Szimfonikusok, a Budapesti Postás, a Veszprémi Szimfonikusok, és a Szegedi és Pécsi Filharmonikusok meghívott karmestere is. Karmesterként nem csak „zenészei”, hanem a kritikusok is méltatták:

„[...] he was able to translate the real meaning of the music by his personality, [...] The orchestra was functioning as the special instrument of the conductor.”

The Williams Record.

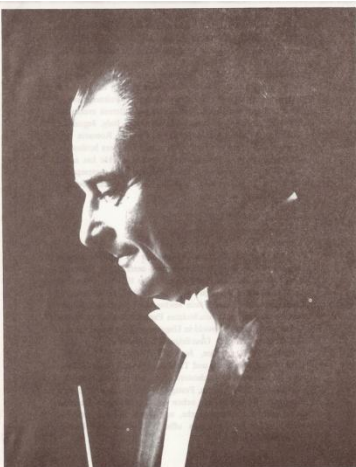
„[...] személyiségén keresztül képes volt megismertetni velünk a zene valódi jelentését, [...] A zenekar a karmester különleges hangszereként működött.”

„[...] Gyula Horváth [...] zeigte seine profunden kapellmeisterlichen Qualitäten ebenso in der souveränen Leistung.”

Fränkisches Volksblatt.

„[...] Horváth Gyula megmutatta kiváló karmesteri képességeit csakúgy, mint korlátlan tehetségét.”⁹¹

Orchestras previously conducted	
Athens Chamber Orchestra (USA)	Maryland Chamber Orchestra (USA)
Berkshire Symphony Orchestra (USA)	Nordkatalin Symphony Orchestra (Finland)
Budapesti Közp. Hónvédzenekar	Nordwestdeutsche Philharmoniker (GFR)
Budapesti MÁV Szimfonikusok	Osnick City Orchestra (Vagolánia)
Budapesti Postás Szimfonikusok	Oulu City Orchestra (Finland)
Budapesti Szimfonikus Orkestra (Poland)	Pecs MÁV Szimfonikusok (USA)
Columbus Symphony Orchestra (USA)	Music Director 1955-1970)
Ceske Budejovice City Orchestra (CSSR)	Pisa Philharmonic Orchestra
Debreceni MÁV Szimfonikusok	Plasa Radio Symphony Orchestra (Finland)
Festival Symphony Orchestra (Italy, Ravenna)	Porci City Orchestra (Finland)
Gera City Orchestra (GDR)	Risa Philharmonic Orchestra (GDR)
Greiz City Orchestra (GDR)	Rücka City Orchestra (Vagolánia)
Halberstadt City Orchestra (GDR)	Rovantemi City Orchestra (Finland, Chief Conductor 1980-1988)
Helsinki Philharmonic Orchestra (Finland)	Soproni Szimfonikusok (Music Director 1970-1980)
Helsinki Radio Symphony Orchestra (Finland)	Szegedi Philharmonic Orchestra (Finland)
Hof City Orchestra (GFR)	Turku Philharmonic Orchestra (Finland)
Kocka City Orchestra (Finland)	Vaasa City Orchestra (Finland)
Kuopio City Orchestra (Finland)	Veszprémi Szimfonikusok
Lahai City Orchestra (Finland)	Vivaldi Kamarazenekar (Music Director 1970-1980)
Lappenranta City Orchestra (Finland)	Würzburg City Orchestra (GFR)

Gyula Horváth

Address: Gyula Horváth
1141 Budapest, Magyverdi út 172/B.
Tel: 36-1-831-820

Horváth Gyula, a karmester.
Balra azon zenekarok listája,
amelyeket pályája során vezényelt.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

Horváth Gyula és Horváth Csaba Finnországban, Rovaniemiben megrendezett, közös hangversenyének plakátja. 1983. október 3. Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

megvalósulhatott egyik álma, mikor is fiával: Horváth Csaba hegedűművésszel koncertezett Rovaniemiben, a Rovaniemi Kaupunginorkester közreműködésével. A hangverseny nem csupán az „apa-fia együttműzsikálás” okán volt nagy jelentőségű, hanem azért is, mert Kodály Zoltán: *Minuetto serio*-ja – minden valószínűség szerint – ez alkalommal került először bemutatásra Finnországban. Ugyanezen a hangversenyen, az akkor még Zeneművészeti Főiskolás Horváth Csaba Beethoven: *D-dúr hegedűversenyé*-t játszotta, a ránc maradt kritika szerint nagy sikerrel.⁹³

Horváth Gyula – számos egyéb elfoglaltsága mellett – igen sok szervezet, egyesület alapítója és tagja is volt.⁹⁴ Életének utolsó szakaszában családjának és hobbijainak élt, és aktívan részt vett a nagyváradi Magyar Királyi „Gábor Áron” Honvéd Tüzérségi Hadapródiskola Bajtársi Köre munkájában, melynek alapító elnöke volt. 1993. szeptember 12-én, Visegrádon vitézzé avatták, majd 2011. szeptember 28-án dr. Simicskó István átadta neki az *Aranykor* kitüntetés *Ezüst fokozatát*, katonai érdemei elismeréseképpen.

Horváth Gyula és Agócsy Erika fia: Horváth Csaba (Pécs, 1960. december 27. – Budapest, 1995. február 28.), nagy zenei és kulturális múlttal rendelkező családba született.⁹⁵ Előfordultak már a történelemben olyan tragédiák, hogy egy muzsikus-dinasztia tagjának nem adatik tehetség, ám ennek – ez esetben – éppen az ellenkezője volt az igaz. Első lépéseit

Portrék. Horváth Csaba. 1964, 1983-85 körül, az 1990-es évek elején. Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

1980-ban, a Filharmónia ajánlására Finnországba,⁹² Rovaniemibe került, ahol a Városi Zeneiskola hegedűtanáraként, és a Rovaniemi Szimfonikus Zenekar karmestereként dolgozott 1987-ig. A sok siker, és a kiváló művészi és anyagi feltételek dacára, bizonyára nehéz időszak volt ez a Horváth-Agócsy család életében, hisz amíg Horváth Gyula az év nagyobb részét Finnországban töltötte, családja Magyarországon, Budapestén maradt.

A '80-as években, egészen pontosan 1983. október 3-án azonban – tán némi kárpótlásképpen –

2011. szeptember 28-án dr. Simicskó István adta át neki az *Aranykor* kitüntetés *Ezüst fokozatát*, katonai érdemei elismeréseképpen.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

édesapja segítségével tette meg a zene világában: 1970-től 1976-ig a soproni Állami Zeneiskolában tőle tanult hegedülni, 1976-tól 1979-ig pedig a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola hegedű tanszakára járt, ahol Kiss András volt a tanára. A Szokolay muzsikussal három ponton is összefonódott az Agócsy-Horváth család élete. Agócsy László Szokolay Sándor jó ismerőse volt, Agócsy Erika Szokolay Sándor lányát:

Szokolay Orsolyát tanította szolfézásra, Horváth Csaba „konzis” osztálytársa pedig az elismert zongoraművész: Szokolay Balázs volt.

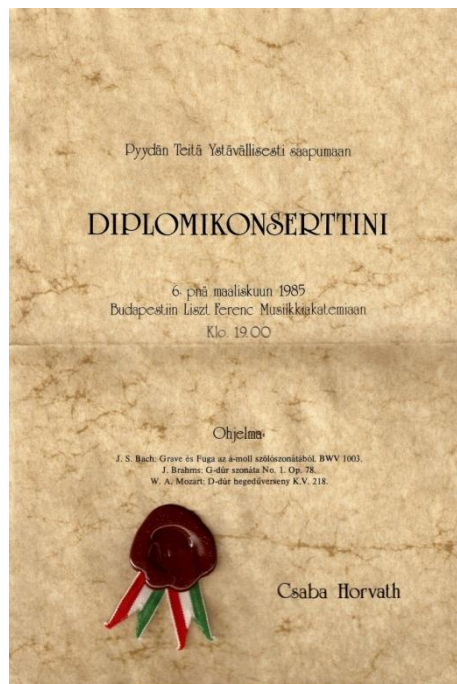
1979. március 27-én tartotta érettségi hangversenyét,⁹⁶ majd indult, és jól szerepelt az 1979. április 10-11 között megrendezésre kerülő *Kodály Zoltán Országos Zeneművészeti Szakközépiskolai Szolfézsversenyen*, Debrecenben. 1980. május 27-én tette le a szakmai érettségét kitűnő eredménnyel,⁹⁷ s mindeközben megalapította a Budapesti Haydn Kamarazenekart, amely 1985-ig működött, s aminek koncertmestere is lett.⁹⁸ Ugyanebben az időszakban a budapesti Mátyás templom egyik koncertmestere is volt, ahol utoljára Mozart: *Spatzen Messé-jében* (C-dúr, KV 220 (196b) dolgozott. 1980. június elején a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanár és művész szakára egyaránt felvették.⁹⁹ 1985-ben diplomázott ott,¹⁰⁰ ám előtte – kiváló hegedűs lévén – két jelentős vendégszereplése is volt 1984-ben.

Az egyik, egy Tary László által vezetett kamarazenekarral történt, akikkel a Juist szigetre (Németország, Északi tenger) utaztak. A másik pedig 1984. január 22-től február 9-éig tartott, mikor is a Budapesti Nemzeti Zenekarral, Sanos Uralik karmesterrel, Wolf Appel-lel (Deutsche Oper, Berlin), Marianne Hirsti-vel (Hamburgische Staatsoper), Pitti Katalinnal, Oszvald Marikával, Leblanc Győzővel, Maros Gáborral, és Bordás Györggyel végigturnézták Németországot.¹⁰¹ Az operett-turné sztárvendége Giuseppe Di Stefano (Motta Sant’Anastasia, 1921. július 24. – Santa Maria Hoè, 2008. március 3.) a világhírű operaénekes – tenor – volt, aki ekkoriban operaszínpadon már nem, inkább csak koncerteken volt hallható. Hangja már nem volt a régi, amiről, s persze a sikerről, ami az ennek ellenére is kiváló produkciónak szólhatott, Horváth Csaba is beszámolt édesanyjának a Saarbrücken-ből, 1984. január 26-án kelt levelében:

„[...] Óriási a siker. [...] Giuseppe Di Stefano az egyik énekes. Mindent egy N2-dal lejjebb énekel de se baj. [...] Legközelebb majd Mannheimből írok. Tatókat is puszirom. A fiad.”

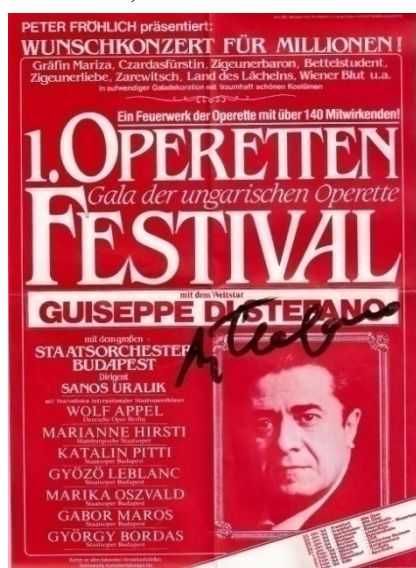
Horváth Csaba 1985-ben kezdte meg külföldi karrierjét, mikor is a Bodensee Symphonie Orchester-hez szerződött Konstanzba, I. hegedűsnek, és a Konstanz-i Musikschuléba hegedűtanárnak. Itt szerencséje volt kiválóbbnál kiválóbb karmesterekkel dolgozni, akik közül az egyik pl. Yehudi Menuhin volt.

Az 1990-es évek elejéig maradt szerződésben Németországban, majdnem egészen hirtelen bekövetkező, váratlan haláláig. Fia a mérnöki hivatást választotta, de talán a Szigrisztek, Poldiniak, Agócsyak, és Horváthok „Muzsikussága”, unokáik, dédunokáik életében folytatódik tovább.

Horváth Csaba
diplomakoncertjének
meghívója finn nyelven.
1985. március 6.,
19. 00.
budapesti Liszt Ferenc
Zeneakadémia.

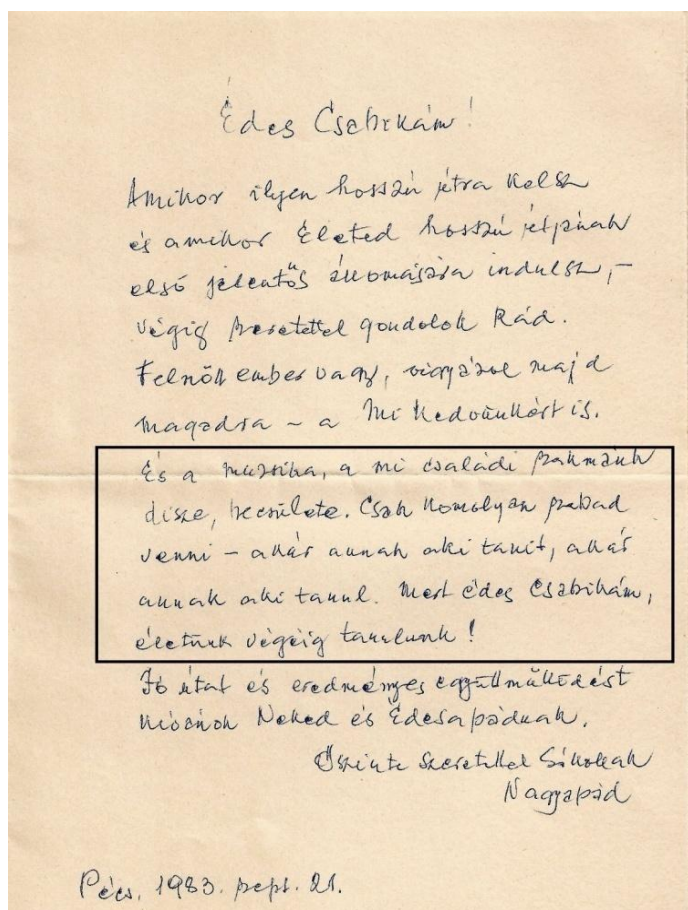
Horváth Gyuláné
Agócsy Erika
gyűjteményéből.

Plakát Giuseppe Di Stefano aláírásával az 1984-es operett-turnéről.

Horváth Gyuláné Agócsy Erika gyűjteményéből

A legtöbb ember azért él, hogy nyomot hagyjon maga után, néhányan, a kevesek pedig „csak” teszik a dolgukat hitük szerint, többnyire arra való tekintet nélkül, hogy ez vajon milyen visszhangot kelt, vagy egyáltalán visszhangot kelt-e az őket körülvevő szűkebb és tágabb környezetben. Mert vannak fontosabb parancsok is az életben. Mert kell, hogy a muzsika, mint szakma, – úgy, ahogyan az nagy elődeinknek volt –, dísz, és becsület legyen.

Agócsy László levele unokájának. Faksimile. 1983. szeptember 21., Pécs.

Pécs, 2016. 12. 27.

¹ Művésznév: Varga Ildikó Rita Anna – VIRA. Hivatalos honlap: www.ildikovarga.hu.

² Agócsy László levele Horváth Csabához, unokájához. A levél az 1983. október 3-i, Finnországban, Rovaniemiben rendezett hangverseny előtt íródott, amelyet Csaba édesapja: Horváth Gyula vezényelt. A hangversenyen – mostani tudásunk szerint – Kodály Zoltán: *Minuetto serio*-jának Finnország-beli ősbemutatója volt. Horváth Csaba Beethoven: *D-dúr hegedűversenyé*-t játszotta. A levél kelte: Pécs, 1983. szeptember 21.

³ 1861. november 8. Alapítók: Wachauer Károly (a pécsi Székesegyház akkori tenoristája, a Dalárda első karnagya), Szigriszt József (a kisdédóvó tulaja), Valentin Károly (könyvkereskedő), Felsmann József (a Reáliskola tanára), Tarschinszky Ferenc (a dóm basszistája), Schmidt Péter (orgonista, miseszerző), Platz Ferenc (vasúti tisztviselő). Az alakulás helyszíne: Wachauer háza, ami Scitovszky tér (mai Búza tér), Németh-ház, később Szeifricz-féle házban volt. Első közgyűlés, és az alapszabályok lefektetése: 1861. nov. 25. Forrás:

Haksch Lajos, *A Pécsi Dalárda története, 1862-1902*, fejezet: *A pécsi dalárda születése*, A Pécsi Dalárda Kiadása, Pécs, Taizs József könyvnyomdája, 1902, pp. 15-17.

⁴ Tiszteletbeli tagok: Erkel Ferenc, Ábrányi Kornél, Mosonyi Mihály, Reményi Ede, Liszt Ferenc, Zichy Géza gróf, stb.

⁵ Pécssett, 1847-ben Hölzl Szeráf Ferenc már létrehozott egy Dalárdát, ami azonban csak egy évig működött. Forrás: *A VKI Mátyás Király Utcai Általános Iskolájának Jubileumi Évkönyve*, szerk.: Kunváriné Okos Ilona, Pécsi Rita, Pécs, DOPPEL-MITTEL Kiadó, 2008., p. 12.

⁶ A jelmondat zenéjét később Hoffer Károly komponálta át. A megzenésített jelmondatot minden megjelenéskor elénekelték a Dalárda tagjai. Forrás: Tegzes Ferenc, *A Pécsi Dalárda a zászlószalagok tükrében*, <http://docplayer.hu/717631-A-pecsi-dalarda-a-zaszloszalagok-tukreben.html>. A letöltés ideje: 2016. 12. 07.

⁷ Haksch Lajos, *A Pécsi Dalárda története, 1862-1902*, fejezet: *A pécsi dalárda születése*, A Pécsi Dalárda Kiadása, Pécs, Taizs József könyvnyomdája, 1902, pp. 253-54.

⁸ Ez oly annyira igaz, hogy az első Pécsi Europa Cantat idején, 1988-ban Tillai Aurél és Pécs város néhány prominens személyisége meg is koszorúzta a Dalárda Apáca utcai emléktábláját. A neves eseményen a tanulmány szerzője diákként énekelt.

⁹ Forrás: Dr. Varga Ildikó, *Richard Wagner és Magyarország, 1842-1924*. Kézirat.

¹⁰ Szigriszt Lajos, *Turista-kirándulás Csorbától Zakopanéig, a Tengerszem-csúcsra és Zawrat-hegysorosra át in Turisták Lapja*, 1892., 4. évfolyam, *A pécsi tejesarnok első magyar pogácsasajt gyára (Tejgazdaság)* in *Köztelek*, 1896. július 1-től december 31-ig, VI. évf., II. félév, p. 47.

Forrás: epa.oszk.hu/02200/02213/00283/pdf/EPA02213_Koztelek_1896_2tj.pdf. A letöltés időpontja: 2016. 12. 07.

¹¹ Baronek Jenő, *PÉCS - BARANYA TERMÉSZETJÁRÁSÁNAK 110 ÉVE*, Pécsi Szemle 2001. (4. évf.) 2. szám, pp. 80-107.

¹² Sőt tulajdonképp minden fiú. Szepes András is, aki Agócsy Erika esküvői tanúja volt. Lásd a képek között, később.

¹³ A Szigriszt család fotóját lásd a folyószövegben, ill. a fényképek internetes összefoglalójában. A fotón olvasható információk a tanulmány végén is megtalálhatók. Netes elérhetőség: lásd a tanulmány elején.

¹⁴ Édesapjától zongorázni és orgonálni, a Nemzeti Zenedében hegedülni és brácsázni tanult. 1884-ben lett Operaházunk brácsása, 1892-től korrepetitor, 1896-ban karmester volt ugyanott. 1896-ban mutatták be *Ércember* c. balettjét. 1900-tól a Filharmóniai Társaság zenekarának elnök-karmestere, később a budapesti Opera örökös tagja, majd főzeneigazgatója lett. Ő volt a karmestere a *Trisztán és Izolda* 1901. nov. 28-i, a *Tannhäuser* „Párizsi változat”-a 1907. október 24-i ősbemutatójának, a *Siegfried* 1908. szept. 26-i, a „Mesterdalnokok” 1908. okt. 18-i, és a *Lohengrin* 1910. ápr. 29-i új betanulásának, ill. a *Parsifal* 1924. június 1-i, magyar nyelvű ősbemutatójának, többek között. Opera-bemutatói mellett sok hangversenyen vezényelt Wagnert, pl. 1902. jan. 22., 1915. ápr. 16., 1915. dec. 27. (Filharmóniai Hangversenyek), ill. 1916. febr. 16-án is.

Forrás: Dr. Varga Ildikó, *Richard Wagner és Magyarország, 1842-1924*. Kézirat.

¹⁵ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 14., p. 16.

¹⁶ Bár művei többségét kórusművek és zongoradarabok alkotják: pl. *Dekameron*, *Trois études*, *Frühlingsweben*, *Rosen*, jelentősebb sikereit színpadi műveivel aratta. Énekes mesejátékok, gyermekoperák: *Vadrózsa* (1899), *Hamupipőke* (1899), *Vasorrú baba* (1899), daljáték: *Régi jó idők*. Balett: *Északi fény* (1914), operák: *Csavargó és királylány*, *Farsangi lakodalom*, *Selyemháló*, *Himfy*, *Balatoni rege*.

Források: BMC, Budapest Music Center, Magyar Zenei Információs Központ,

<http://info.bmc.hu/index.php?node=artists&table=SZERZO&id=215>, a letöltés ideje: 2016. 12. 08., és *Magyar Színházművészeti Lexikon*, Poldini Ede, <http://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz20/295.html>, a letöltés ideje: 2016. 12. 08.

¹⁷ Az Agócsy család eredetileg nemesi származású. A Bocskay, Csapy, Soóváry, Soós, Szürethely, Szerdahelyi, Gálszécsy családokkal együtt IV. Béla alatt élt. A Boksa nemzetség-beli Simon ispántól (Micbán) származott, aki földesúr volt. Simon ispán 3 fiának ivadékai 1329-ben osztoztak meg az ősi javakon. Ez alkalommal Dénes fiának, Gergelynek jutott a Zemplén megyei Agócs és Bocskó (most Ugocsa vármegyében van), melyből nevük származik. Gergely idősebb fiának: Demeternek legifjabb fia: László. Ezen László 1329 és 1376 között élt, és ő a közvetlen őse az Agócsy családnak. Zsigmond király 1418. március 19-én Csapy Andrást, és a Boksa nemzetséget, köztük Agócsy Miklóst, Jenőt, és Eleket címerrel ajándékozta meg. A címer: kék mezőben ágaskodó arany oroszlán, melynek arcát és jobb szemét nyílvessző fúrja át. A korábbi címeren valószínűleg egy kosszarvú-felkötött hajú lány képe szerepelt. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből.

¹⁸ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 4. Agócsy László életrajza: u.o., pp. 3-33.

¹⁹ *A katolikus sajtómozgalom Magyarországon 1896-1932* c. könyv, mint katolikus lapot említi a *Dunántúl*-t. Ezt tekintetbe véve a Ferences plébániatemplomról szóló beszámoló akár természetesnek is mondható. Forrás:

Klestenitz Tibor, *A katolikus sajtómozgalom Magyarországon 1896-1932*, Budapest, CompLex Kiadó, 2013, p. 16.

²⁰ Agócsy László visszaemlékezéseiben szerepel még Rihmer Béla neve is. Forrás: *Agócsy László visszaemlékezései, melyet a Pécsi Rádió számára készített. 1985.* Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteménye.

²¹ A könyv, mind a polgári és középiskolák fiúosztályai, mind a polgári lányiskolák, mind a gimnáziumok számára elkészült.

²² A szobor, több más értékes relikviával együtt a Pécsi Tudásközpontban, a tanulmány anyagából készült kiállításon látható. A kiállítás megnyitója: 2017. január 20. Főmunkatársa e tanulmány szerzője.

²³ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 7.

²⁴ 1928. április 27-én a MÁV Ébredés Dalkör a pécsi Ferences plébániatemplom javára adott hangversenyt, amelyen a Pécsi Dalárda is közreműködött Haksch Lajos vezetésével. Agócsy László: *Ferences ének* c. kompozícióját ez alkalommal énekelte – valószínűleg először – az egyesített kórus.

²⁵ A Szeráfi Kórus, ami vegyes kar volt, azért pont 1929-ben alakult, mert a Ferences plébániatemplom kórusáról akkor bontották le a rácsot, így oda akkortól már nők is felmehettek. A Szeráfi Kórus jelmondata a következő volt: „Szeráfi szív, szeráfi kar, Isten szeret, talpig magyar!” A dallamot König (Király) Péter zenésítette meg a kórus számára. Heti három próbát tartottak, és minden vasárnap a 11 órai misén énekelt a kar a plébániatemplomban. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika elbeszéléséből.

²⁶ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 8.

²⁷ A MÁV Ébredés Dalkörtől egy ezüst karnagyi pálcát kapott Agócsy László. A pálcán a következő felirat olvasható: „Ébredj szívünk, zeng a dalunk, szabad hazában, vígan dalolunk.” A karnagyi pálca kiállításra került a tanulmány anyagából rendezett kiállításon, január 20-án, Pécsen. A kiállítás, a Kodály év keretében 2018-ig lesz látható a Pécsi Tudásközpont Könyvtárának negyedik emeletén, a Zeneműtárban. Főmunkatárs: ezen írás szerzője, munkatárs: Györiné Kövesdi Zsuzsanna, könyvtáros, vezető helyettes.

²⁸ Pl. *Egy művész portréja, Dunántúl*, 1932. december 11. Sas Dezső zongorista, karnagyról.

²⁹ Mára ez a gyakorlat szinte teljesen elévült. A gyakorló zenészek a 21. században kevés kritikát írnak, aminek egyik oka, hogy valódi, értő, tán túl őszinte soraik pályatársaik, esetleges munkaadóik teljesítményéről komoly következményekkel járnának, járhatnának, ill. járnak számukra. Ez szinte teljes egészében 21. századi tünet. A pályatársaknak egymásról írt, valós zenei elemzése a 19. és 20. században köznapi gyakorlat volt Magyarországon.

³⁰ Mindkét dátum Agócsy László írásával maradt ránk a Nádor Tamás-féle könyvben. Lásd: 26-os lábjegyzet.

³¹ A művészi kivitelű karnagyi pálca kiállításra került a tanulmány anyagából rendezett kiállításon, január 20-án, Pécsen. A kiállítás, a Kodály év keretében 2018-ig lesz látható a Pécsi Tudásközpont Könyvtárának negyedik emeletén, a Zeneműtárban. Főmunkatárs: ezen írás szerzője, munkatárs: Györiné Kövesdi Zsuzsanna, könyvtáros, vezető helyettes.

³² 1931. június 7-én a Polgári Fiúiskola kórusa Agócsy László: *Nagybőjti hangulat* c. gyermekkarát adta elő egy hangversenyen a Ferences plébániatemplomban.

³³ *A Magyar Katolikus Lexikon* 3-10-et ír.

<http://lexikon.katolikus.hu/P/P%C3%A9csi%20%C3%9Cnnepi%20J%C3%A1t%C3%A9kok.html>, a letöltés időpontja: 2016. 12. 10.

³⁴ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 11.

³⁵ *Ünnepi hét Pécsen 1933-ban, Vargha Dezső* cikke in *Dunántúl Napló*, 1983. december 21., szerda. XI. évf., 351-ik szám.

³⁶ A díjhoz egy szép, kézzel festett Zsolnay lámpát is kapott a karnagy. Horváth Gyuláné Agócsy Erika tulajdonában.

³⁷ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 13.

³⁸ Agócsy 1937. október 26-án Sas Dezső: *Szent Mór kantáté*-ját mutatta be Pécsen, a Nemzeti Színházban.

³⁹ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 15.

⁴⁰ A sokat emlegetett, kiváló, Agócsy Lászlóról szóló Nádor Tamás tanulmányban tévesen az 1936. január jelent meg. Források: Nádor (34-es lábjegyz.), p. 13., Matthias Funkhauser, *Fritz Jöde 'TONIKA-DO' Szemináriuma Budapesten 1938-ban, Történelmi háttér – Tartalom – Módszer – Kihatásai*, <http://www.parlando.hu/2015/2015-4/FritzJode.pdf>, a letöltés ideje: 2016. 12. 11.

⁴¹ Forrás: Matthias Funkhauser, *Fritz Jöde 'TONIKA-DO' Szemináriuma Budapesten 1938-ban, Történelmi háttér – Tartalom – Módszer – Kihatásai*, <http://www.parlando.hu/2015/2015-4/FritzJode.pdf>, p. 10. Az internetes forrás letöltésének ideje: 2016. 12. 11.

⁴² Jelentősebb események: 1940. április 22. – Horváth Mihály, Kocsis László: *Szent Ferenc mise*, ősbemutató Pécsen, a Nemzeti Színházban, a „Szeráfok” közreműködésével. 1941. november 23. – a már hagyományos, Cecília-napi egyházzenei hangverseny a pécsi Ferences plébániatemplomban.

⁴³ Nádor Tamás, *Agócsy László*, in 1990/3. *Baranyai Művelődés*, Agócsy László jegyzeteivel, Pécs, Pécsi Szikra Nyomda, 1990., p. 16.

⁴⁴ Forrás: lásd Nádor, p. 17.

⁴⁵ Népdalok, kánonok hangzottak el. Kiosztottak 800 hangversenybérletet, és ezen alkalomtól kezdődően minden hangversenyen részletes, kottapéldákkal illusztrált műsorfüzetekkel segítették a hallgatóság soraiban helyet foglaló diákok élmény- és ismeretszerzését.

⁴⁶ *Éneklő Ifjúság*, 1942. november, II. évf., 3. szám, sorozatcím: *Éneklő Ifjúság*, szerk.: Forrai Miklós, K. Péterffy Ida, Budapest, Élet Irodalmi és Nyomda Rt., 1942.

⁴⁷ Az 1944-es év fontos pécsi kóruseseménye: a Pécsi Dalárda, a Szeráfi Kórus, és a Pécsi Zenekedvelők Egyesületének közös hangversenye Maros Rudolf és Agócsy László vezényletével a Pécsi Nemzeti Színházban. Ősbemutatók: Horváth Mihály, *Baranyai népdalszvit* és Bárdos Lajos: *Bogojai táncok*.

⁴⁸ Agócsy felesége: Mária Valéria asszony gondoskodott a biztos családi háttérrel. Egy kedves „szösszenet”: mivel a II. világháború alatt igen sok mindenben hiányt szenvedtek, ám burgonyájuk volt, Valéria asszony Agócsy László egy babérkoszorújának leveleit használta krumplifőzelékei ízesítésére. Forrás: Agócsy Erika szíves közlése.

⁴⁹ Sz. J. cikkéből, a pécsi *Dunántúli Napló*-ban: *Agócsy László 85 éves*.

⁵⁰ Kodályt és feleségét Boros István főispán, és dr. Esztergár Lajos, Pécs polgármestere látták vendégül. Kodály pécsi tartózkodása alatt a *Cinka Panna* c. dalművén dolgozott, és Maros Rudolf, ill. a pécsi Bőrgyári Dalárda számára Petőfi Sándor: *A magyar nemzet* c. versét is megzenésítette. Maros Rudolf Kodály egy kedves tanítványa volt, aki a *Cinka Panna* hangszerelésén is dolgozott akkoriban.

Kodály: *A magyar nemzet*: <https://www.youtube.com/watch?v=0cakSMgD2D0>. A letöltés ideje: 2016. 12. 21.

Forrás: Vargha Dezső cikke: *Bartók emlékhangverseny – Kodály Zoltán pécsi tartózkodása*.

⁵¹ A hangversenyen elsőként Kodály szólt néhány szót pályatársáról, barátjáról, majd Bartók műveiből hangzottak el részletek. Pl. A *Mikrokozmosz*-ból. A részletes programot lásd: bővített képlista, 21-es kép.

⁵² Az akkori tanári kar: „A teljesség igénye nélkül: zongorát tanított Weininger Margit, Opritia Mária, Sass Dezső, Országh Margit, Halász Béla, hegedűt Mestritsné Graef Matild, éneket Schlesák Augusta oktatott, a zenetörténet professzora pedig Horváth Mihály volt.” Forrás: *A VKI Mátyás Király Utcai Általános Iskolájának Jubileumi Évkönyve*, szerk.: Kunváriné Okos Ilona, Pécsi Rita, Pécs, DOPPEL-MITTEL Kiadó, 2008., p. 15.

⁵³ Agócsy elbeszélése in Nádor, p. 18.

⁵⁴ *A magyar zenei nevelés rendszere, Kodály nevelési elvei*, F. k.: Lovas György, Budapest, Zeneműnyomda, p. 7.

⁵⁵ Kodály saját kezűleg egészítette ki az orgona-szólamot. A „relikviát”, azaz a partitúrát Halász Béla, az organista, halála végéig őrizte. Forrás: *Halász-Bartók-Kodály-Agócsy-Hergenröder-Bárdos-Paulusz, Régi októberek in Dunántúli Napló, Honismeret rovat*, 1994. október 13., csütörtök. A cikket lásd: bővített képlista, 25-ös kép.

⁵⁶ Kodály, pécsi tartózkodása alatt a *Magyarság a zenében* c. könyvet ajándékozta Agócsynak, amit ajánlásával látott el. Forrás: Nádor, p. 19.

⁵⁷ Horváth Gyuláné Agócsy Erika szíves elbeszéléséből. A történet hibás: 1953. januári dátummal jelent meg Nádor Tamás sokat emlegetett tanulmányának 22. oldalán.

⁵⁸ A képet lásd: bővített képlista, 20-as kép.

⁵⁹ Nádor, p. 20.

⁶⁰ Agócsy László, *Játékos zenetörténet*, in 1949., a Pécsi Zenekonzervatórium Évkönyve.

⁶¹ Nádor, p. 21.

⁶² Énekeltek Schumann, Brahms, Sztravinszkij műveket, de madrigálokat is. A Pécsi Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Tagozatának létrejöttével az Antal György vezette kórus és Agócsy lány kara összeolvadt.

⁶³ Részlet egy 2016. 09. 22-i levélből, amelyet Kovács Gyözőné e tanulmány szerzőjének az Agócsy családdal kapcsolatos emlékeiről írt.

⁶⁴ „Tizenöt esztendeje a galántai népiskola mezítlásos pajtásaihoz szóló ajánlással indult útjára a Bicinia Hungarica. Ránk maradt, hogy – „effélékre (s még egyre-másra)” – megtanítsuk az új magyar ifjúságot. Ezt a könyvet azok nevében, akik most indulnak ezen az úton a zenei írni-olvasni tudás felé, annak ajánljuk, aki mindnyájunknak utat mutatott: KODÁLY ZOLTÁNNAK.”

⁶⁵ Vele közösen adta ki később Agócsy László az alsófokú Szolfézs példatár III. kötetét, és a IV-et is.

- ⁶⁶ Kovács Győző Agócsy Erika növendéke is volt, majd Horváth Gyula beosztottja lett a Mohácsi Állami Zeneiskolában. Forrás: Részlet egy 2016. 09. 22-i levélből, amelyet Kovács Győző e tanulmány szerzőjének az Agócsy családdal kapcsolatos emlékeiről írt.
- ⁶⁷ A tanulmány szerzőjének rokona.
- ⁶⁸ Nádor, p. 23.
- ⁶⁹ 1956 májusában is vendégül látta Kodály Agócsyt és Antal Györgyöt otthonában, Budapesten. Ekkor ült modellt Kodály Nowotarski István pécsi szobrászművésznék. Forrás: Dr. Nádor Tamás, *Kodály Zoltán és Pécs-Baranya*, Pécs, 1982., p. 60.
- ⁷⁰ Kovács Győzőné Wind Zsuzsanna elbeszéléséből, aki Agócsy diákjainak egyikeként vett részt a prezentáción.
- ⁷¹ „[...] Horváth Gyuszi kapta meg a mohácsi zeneiskola megszervezésének a feladatát, mint komlói direktor. Az ő fiókiskolájuk lettünk. Ő hetenként 1 - 2 alkalommal jelent meg (ez csak kedd vagy péntek lehetett, mivel a többi napokon Komlón órái voltak), ez nagy szabadságot jelentett. Becsületünkre legyen mondva, nem éltünk vissza vele. [...]” Forrás: Részlet egy 2016. 09. 22-i levélből, amelyet Kovács Győző e tanulmány szerzőjének az Agócsy családdal kapcsolatos emlékeiről írt.
- ⁷² Nádor, p. 25. Agócsy László kézírásával. Tán érdemes megemlíteni, hogy ugyanebben az évben Amtmann Prosper-díjat is kapott.
- ⁷³ Agócsy László az 1991-es, kitüntetések alkalmából írt jegyzeteiben Bárdos Lajost is „ikon”-jának, példaképének nevezte. Lásd: bővített képlista, 32-es kép.
- ⁷⁴ „Mesteremnek: Agócsy Lászlónak”. Forrás: Nádor, p. 24.
- ⁷⁵ Nevét viseli a pécsi Kodály Zoltán ének-zene tagozatos gimnázium is.
- ⁷⁶ Az Agócsy László Zeneiskola 2007-ben Kodály-emlékdíjat kapott.
- ⁷⁷ Az *Agócsy Szimpózium* pl. 2010-ben, és 2011-ben is megrendezésre került, de 2013. november 29-30-án méltón emlékeztek meg róla a *Kodály és kora* c. konferencián, ahol e tanulmány szerzője is beszédet mondott, ill. 2014. október 5-én és 6-án, az *Agócsy László Emlékezete Pécssett* címmel megrendezett konferencián a Pécsi Civil Közösségek Házában.
- ⁷⁸ Horváth Gyuláné Agócsy Erika 1934. július 27-én született Pécsen. Életrajzához, személyes elbeszélésein túl, a következő forrást használtam: *WHO IS WHO MAGYARORSZÁGON, Magyarország Vezető Személyiségeinek Életrajzi Enciklodépiája*, Hübners Who is Who, Who is Who, Verlag für Personnenzyklopädien AG, Schweiz, 11. kiadás, Agócs-Ahmandé, p. 34.
- ⁷⁹ Elhangzott több helyen, pl. a Pécsi Rádió számára készült beszélgetésben. Forrás: a beszélgetés kivonata, érkezett Madridból, 1987 jún. 4-én, postán. Gépelt oldalak. Feladójuk: Tóth Lajos, Pécs, 7632, Fülep Lajos u. 22. I. 6. Horváth Gyuláné Agócsy Erika magánygyűjteményéből.
- ⁸⁰ Forrás: *Ki a jó zenész?, Elmondta Kodály Zoltán a Zeneművészeti Főiskola 1953-as évi záróünnepélyén*, szerk: Eösze László, Budapest, Zeneműkiadó, 1954., p. 21.
- ⁸¹ Az erről szóló cikk megjelent: *Ifjú Zenebarát* c. lap, 1965. IV. évf., 1., januári szám, *Innen-onnan* rovat.
- ⁸² A híres tanítványok korántsem teljes listája: Boldóczi Gábor trombitaművész, Horváth Bence trombitaművész, Zempléni Szabolcs kürtös, Szekendi Tamás zongoraművész, Gerdesits Ferenc énekes, Szilágyi Ágota csellóművész, Agnecz Katalin gitáros, Neumayer Károly trombitaművész, Zsoldos Dávid, Zsoldos Bálint, Holics László, Pogány Ildikó, Burkus Magdolna, Szabó Ferenc, Pilcz János, Somogyi Péter, Szokolay Orsolya. „Civilek”: Czopf József a Pécsi Idegklinika egykori igazgatója, Prof. Dr. Lénárd László a PTE akadémikusa, és dr. Vajda János.
- ⁸³ Szerencsém volt szinte minden iskolatípusban tanítani az óvodától egészen az egyetemig.
- ⁸⁴ *Interjú Kocsi Zoltánnal* in *Heti Válasz*, 2016. 06. 02., hivatkozás: 24HU, 2016. 06. 02., 09:42.
- ⁸⁵ A tanulmány írójának egyik ötlete egyfajta zeneiskolai reform megvalósítása lenne. Az „A” és „B” tagozat mellé feltétlenül szükséges lenne egy „C” tagozat is, amelyeken eltérő követelményszintet és tananyagot, eltérő módokon, ám a Kodály-koncepció mentén valósítanának meg. A másik ötlet az, hogy az általános iskolák tanrendjébe több énekórát emeljenek be, ám ez a diákok túlterheltsége miatt majdhogynem képtelenség.
- ⁸⁶ A vastag betűvel szedés, a kiemelés az eredeti dokumentumban nem szerepel.
- ⁸⁷ Forrás: *Ki a jó zenész?, Elmondta Kodály Zoltán a Zeneművészeti Főiskola 1953-as évi záróünnepélyén*, szerk: Eösze László, Budapest, Zeneműkiadó, 1954., pp. 22-23.
- ⁸⁸ Horváth Gyula életrajzához. Források: Agócsy Erika dokumentumai és elbeszélése, és *WHO IS WHO MAGYARORSZÁGON, Magyarország Vezető Személyiségeinek Életrajzi Enciklodépiája*, Hübners Who is Who, Who is Who, Verlag für Personnenzyklopädien AG, Schweiz, 11. kiadás, Horváth Gyula dr.-Horváth Imre, p. 1049.
- ⁸⁹ A B-lista a politikailag megbízhatatlanok neveit tartalmazó összesítő volt. A rajta lévő személyek hátrányos megkülönböztetést szenvedtek el a háború utáni években Magyarországon.
- ⁹⁰ A tanulmány írójának közeli rokona, anyai ágon.
- ⁹¹ A kritikák forrása az a prospektus, melynek első oldala a folyószövegben látható. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika gyűjteménye.

⁹² Megkapta később a finn állampolgárságot is.

⁹³ ...erja Tynellä beharangozója: *Rovaniemen orkesterille sinfoninenkin ohjelma* in *Lapin Kansa*, 1983. szeptember 25., és a Penti Rantanen által fordított kritika. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteménye. Lásd: bővített képlista, 48-as kép.

⁹⁴ Az Országos Zenepedagógiai Szakosztály vezetőségi tagja, a Liszt Társaság tagja, a Győr-Sopron Megyei Zeneiskolák Igazgató Tanácsának tagja, a Magyar Történelmi Vitézi Rend Dél-dunántúli tb. törzskapitánya, a Nagyváradi Magyar Királyi „Gábor Áron” Honvéd Tüzérségi Hadapródiskola Bajtársi Kör alapító elnöke.

⁹⁵ Eletrajzi forrás: *Ki kicsoda a magyar zenei életben?*, Második, bővített kiadás, szerk.: Székely András, Budapest, Zeneműkiadó, 1988., p. 182/Horváth Csaba, hegedű kamaraművész, tanár.

⁹⁶ A műsor: Mozart: *G-dúr koncert*, De Falla: *Spanyol tánc*, Vieuxtemps: *fisz-moll koncert*, Schubert: *A méh*. Zongorán kísért: Szekendy Tamás. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika dokumentumai.

⁹⁷ Műsor: Bach: *g-moll szonáta*, *Adagio*, Mendelssohn: *é-moll hegedűverseny*, III. tétel, De Falla: *Spanyol tánc*. *Eredmény: jeles*. Zongora: Steinert Mária, tanár: Kiss András adjunktus, elnök: Lukács Pál rektor. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika dokumentumai.

⁹⁸ 1984. február 27., 19 óra, a Zeneakadémia Kisterme: a kamarazenekar hangversenye Haffner Andreával és Szabó Gáborral. Műsor: Bach: *á-moll hegedűverseny*, *É-dúr hegedűverseny* – Haffner A., *d-moll hegedűverseny* 2 hegedűre – Szabó Gáborral. Szünet. Mozart: *Egy kis éji zene*. Continuo: Déri András. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika dokumentumai.

⁹⁹ Mindkét felvételin ugyanaz a program: Gavinies?, Bach: *g-moll szonáta*, *Adagio*, *Presto*, Mendelssohn: *é-moll hegedűverseny*, De Falla: *Spanyol tánc*. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika dokumentumai.

¹⁰⁰ Műsor: J. S. Bach: *Grave és Fuga az á-moll szólószonátából*, BWV 1003, Brahms: *G-dúr szonáta* No. 1. Op. 78., W. A. Mozart: *D-dúr hegedűverseny*, KV 218. Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika dokumentumai.

¹⁰¹ 1984. január 22-től február 9-ig – Német turné. Budapesti Nemzeti Zenekar. Operett-gálák Giuseppe di Stefanoval. Frankfurt (Alte Oper), Saarbrücken (Saarlandhalle), Mannheim (Romengarten), Stuttgart (Liederhalle), Frankfurt (Alte Oper), Bochum (Ruhrlandhalle), Hamburg (CCH Grosser Saal), München (Deutsches Museum), Zürich (Kongressaal), Düsseldorf (Tonhalle), Köln (Sporthalle). Forrás: Horváth Gyuláné Agócsy Erika dokumentumai.

A tanulmányban található képek. A Horváth Gyuláné Agócsy Erika magángyűjteményéből származók dőlttel jelölve:

1. A Szigriszt család.

A Szigriszt család. Középen kalapban: Szigriszt Lajos, Szigriszt József elsőszülött fia, Horváth Gyuláné Agócsy Erika dédnagyapja. Balról jobbra: Szigriszt István, Szigriszt Lajos harmadik gyermeke, mellette felesége: Scheider Mária. Kicsit előttük: Ury László, katonatiszt (szül. Szigriszt), Simonyi „Palika” (Paula), színésznő, mellette Kiss Ferenc újságíró, „Palika” férje, Agócsy László, Szepes András, Agócsy Erika esküvői tanúja (szül. Szigriszt), és Szigriszt Jenő, aki dísztáviratot küldött Agócsy Erika és Horváth Gyula esküvőjére. A kép előterében Agócsy Erika, kislánként.

2. Poldini Ede (1869-1957).

Arckép. Agócsy László természetesen tisztában volt a Poldini-rokonsággal, hisz több levelet is váltott Poldini Edével. Így nem volt véletlen, hogy 1937. február 7-én Poldini Ede-Várady Antal: *Vadrózsa* című tündérajátékát adták elő a Pécsi Legényegylet tagjai Agócsy László vezényletével és kíséretével, majd a Szeráfi Kórus 1939. évi farsangi műsoros teaestjén, február 5-én Poldini-Várady Hamupipőké-jét hallhatta a karnagy vezényletével a nagyérdemű.

3. Poldini Ede újévi-esküvői üdvözlő-kártyájának borítója.

Keltezés: 1955. január 6.

4. Poldini Ede újévi-esküvői üdvözlő-kártyája.

Keltezés: 1955. január 6. A küldés helye: Bergeroc, Vevey-Corseaux, Svájc. Az érkezés helye: Pécs. Poldini vélhetőleg egy előző levélből értesült Agócsy László lányának közelgő esküvőjéről.

5. Agócsy László (1906-1993).

6. Agócsy László levele Kodály Zoltánnak. Pécs, 1929. január 7.

-
7. **Kodály Zoltán válasza Agócsy Lászlónak. Budapest, 1929. január 7. után.**
 8. **Az Agócsy család. Balról jobbra: Szigriszt Mária Valéria, Agócsy László, Agócsy Erika.**
 9. Még 1937-ben rendezték Pécsen a **Vasutas Énekkarok Országos Találkozóját**, amelynek díszhangversenye június 26-án volt a Széchenyi téren. A fesztivál apropója a MÁV Ébredés Dalkör jubileuma volt. A díszhangverseny összkarát Agócsy László vezényelte.
 10. **Ív, Szépirodalmi és Művészeti folyóirat. Szerk.: Csorba Győző. 1945.** Benne Kodály Zoltán koncepciójának elvei. Az 1945. október 27-én elhangzott beszéd némileg rövidített változata.
 11. **Újságkivágás az „Előbb zenére tanítani, csak azután hangszerre...”, Pécsi magvetés 1945 c. cikkből, in Dunántúli Napló, XXIX. évf., 297. szám, Vasárnapi Melléklet, 1972. december 17., vasárnap. Szerző: W. E.**
 12. **Kodály és Emma asszony esküvői dísztávirata. 1955. június 25. után. Keletkezés: Budapest. A küldés helye: Pécs.**
 13. **Bárdos Lajos esküvői üdvözlete, borítékkal. 1955. június 25. után. Keletkezés: Budapest. A küldés helye: Fonyódliget-Pécs.**
 14. **Agócsy Erika és Horváth Gyula esküvője. 1955. június 25. A két tanú a képen: Várnagy Viktor (jobbról) és Szepes András (balról).**
 15. **Agócsy László megkapta a Magyar Köztársaság Zászlórendje kitüntetését. 1991. július 3. Átadta: Göncz Árpád Köztársasági Elnök.**
 16. **Agócsy László 1971. július 15. és augusztus 18-a között vett részt egy Zenei Táborban, Fermóban. Augusztus 5-e és 18-a között tartott elméleti és gyakorlati órákat ott, a Kodály-koncepcióval kapcsolatosan.**
 17. **1973. augusztus 19. Agócsy László unokájával: Csabával (az első sorban) a Pécsi Zenei Tábor egyik szolfézs óráján.**
 18. **1986. február 27. Agócsy László a pécsi Ferences plébániatemplom előtt.**
 19. **1952. Agócsy Erika első szolfézs osztályával. Pécs.**
 20. **Az Agócsy Erika által alapított Ifjú Zenebarátok Klubok-ról. Az 1960-as évek közepe-vége.**

Első kép: Zenaida Elvira Gonzáles Manfugás (1932. február 22.–2012. május 2.) koncertje 1967. november 13-án, mikor is a művésznő Beethoven C-dúr zongoraverseny-ét játszotta Szigetváron.

Második kép: Agócsy Erika az Ifjú Zenebarátok Klubja egyik pécsi foglalkozásán. A képen még: Gyimóthy Mariann, Hegedűs Erzsébet, Ádám Katalin, Kopasz Csilla, Bokor Gabriella.

Harmadik kép: a szigetvári klub tagjainak üzenete a Manfugás-kép hátoldalára írva.
 21. **A Horváth-Agócsy család.**

Első kép, balra fent: Horváth Gyula és Agócsy Erika 1979-ben.

Második kép, jobbra fent: Agócsy Erika és Horváth Csaba 1963 körül.

Harmadik kép, lent: Agócsy Erika, Horváth Csaba, Horváth Gyula. 1970 körül.
 22. **Agócsy Erika a budapesti Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola fényképén. 1980 és 1997 között dolgozott itt. A képen található többi személy az előtérben, balról jobbra: Molnár Emőke, Rimanóczy Jenőné, Vass Lászlóné, Zareczky Endréné, Zareczky Endre, és Bauer Istvánné.**
 23. **Agócsy Erika és Agócsy László. A felső kép: Pécs, 1984. június 3., Széchenyi tér. Az alsó kép: 1989. április. Húsvét. A pécsi Pius templom előtt.**

-
24. **Horváth Gyula, karmester és katona.** 1999. december 3., péntek. *Koncert a Mátyás templomban. A Hungaro Divertimento Zenekarát vezényelte: Horváth Gyula. Szent Borbála Ünnepség.*
25. **Horváth Gyula Emlékkönyvéből.** *A bejegyzéseket írták: Palócz László, Réti József, Moldován Stefánia, Farkas Ferenc, Kováts Kolos, Sudlik Mária, Komlóssy Erzsébet, Albert Miklós, Perényi Eszter, Németh Marika, Marik Péter, Perényi Miklós, Marczis „Döme” (Demeter).*
26. **Horváth Gyula, a karmester.** *A kép bal oldalán azoknak a zenekaroknak a nevei, amelyekkel dolgozott.*
27. **Az 1983. október 3-án, Finnországban, Rovaniemi-ben megrendezett szimfonikus koncert plakátja.** *Vezényelt: Horváth Gyula, szólista: Horváth Csaba.*
28. **Az Aranykor kitüntetés Ezüst fokozata.** 2011. szeptember 28. *Átadta: dr. Simicskó István.*
29. **Portrék. Horváth Csaba.**
Balról az első kép 1964-ben, a középső 1983-85 körül, a harmadik pedig az 1990-es évek elején készült.
30. **Horváth Csaba Diplomakoncertjének meghívója finn nyelven.** *Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, a mai Zeneakadémia. 1985. március 6., 19. 00.*
31. **Turné Giuseppe Di Stefano-val. Dedikált plakát.** *A turné időtartama: 1984. január 22-től február 9-éig. Ekkor Horváth Csaba a Budapesti Nemzeti Zenekarral, Sanos Uralik karmesterrel, Wolf Appel-lel (Deutsche Oper, Berlin), Marianne Hirsti-vel (Hamburgische Staatsoper), Pitti Katalinnal, Oszvald Marikával, Leblanc Győzővel, Maros Gáborral, és Bordás Györggyel végigturnézta Németországot.*
32. **Agócsy László levele unokájának, ami a Rovaniemi-ben megrendezett hangverseny előtt íródott.** 1983. szeptember 21., Pécs. *Horváth Csaba „Tatóká”-nak hívta nagyapját.*

Megjegyzés: Az összes – a tanulmányban közölt levél és idézet esetében – az eredeti írásmódhoz ragaszkodtam.